

Orpana

Tampereen seudun sukututkimusseuran jäsenlehti no 2/2019

Tampereen seudun sukututkimusseura

Hallitus (*) ja toimihenkilöt

Puheenjohtaja	Jorma Lappalainen*, p. 040 555 0676, jorma.lappalainen@tamsuku.fi
Varapuheenjohtaja ja ohjelma-asiat	Tiina Miettinen*, tiina.miettinen@tamsuku.fi
Sihteeri	Sara Lundén*, p. 050 561 4920, sara.lunden@tamsuku.fi
Talousvastaava	Marja-Leena Viilo*, marja-leena.viilo@tamsuku.fi
Webmaster ja jäsenasiat	Heikki Nurmi*, p. 044 016 0652, heikki.nurmi@tamsuku.fi
Retket	Tuija Soini, p. 050 534 3882, tuija.soini@tamsuku.fi
Postitustehtävät	Jorma Lappalainen*, p. 040 555 0676, jorma.lappalainen@tamsuku.fi
Kirjastonhoitaja	Marja-Leena Kuusi, katso tiedote kirjastosta: www.tamsuku.fi
Julkaisujen ja muun materiaalin tilaukset	Jorma Lappalainen*, p. 040 555 0676, jorma.lappalainen@tamsuku.fi
Seuran postiosoite	Tampereen seudun sukututkimusseura ry Mustoontie 174, 36120 Suinula
Seuran sähköpostiosoitteet	Hallituksen jäsenten ja toimihenkilöiden sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi@tamsuku.fi
Seuran www-osoite	www.tamsuku.fi
Seuran tiliyhteys	FI03 1146 3007 2090 98
Orpana	Jäsenlehti
Toimittaja	Markku Uusitalo*, p. 050 310 9970, markku.uusitalo@tamsuku.fi
Taitto	Markku Uusitalo*, p. 050 310 9970, markku.uusitalo@tamsuku.fi
Painatus	Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä
Numero	2/2019, julkaisupäivä 1.9.2019, nro 90 vuodesta 1979
ISSN	0359-128X
Etusivu	Döbeln Juuttaalla, Albert Edelfelt, wikipedia
Takasivu	Von Qvanten-suvun vaakuna ja Barkerin talo Tampereella, lähde wikipedia
Ilmestyminen	Kaksi numeroa vuodessa. Tammikuussa 2020 ilmestyyään lehteen tarkoitettu aineisto pitää olla toimituksessa marraskuussa 2019.
Vastuu sisällöstä	Orpanan kirjoittajat vastaavat tekstiensä sisällöstä ja kuvien käyttöluvista.

Puheenjohtaja

DNA-sukututkimuksen lumo

DNA-sukututkimuksen suosio on viimeisen kymmenen vuoden aikana räjähtänyt. Testimenetelmät ja niiden markkinat ovat kehittyneet valtavasti harppauksin. Ja miksei suosiota olisi, koska tarjoaahan esim. isälinjojen tutkimus oivan keinon saada selville eri sukuhaarojen muuten vaikeasti perinteisin keinoin löydettävät sukulaisuudet. Serkkutestin avulla löydetään joka päivä uusia sukulaisia jopa aivan yllättävistä suunnista. Äitilinjan testit puolestaan kertovat äitiemme perimän poikkeavasta alkuperästä ja reiteistä verrattuna isälinjoihin. Juuri äitilinjat kertovat parhaiten meidän vahvoista eurooppalaisista juuristamme. Eri testien avulla moni tuntematon isä tai isoisa on löydetty. Ei tosin aina käden käänteessä, vaan monen vaiheen jälkeen ja vähän hyvällä onnellakin.

Yleinen tietämyksemme suomalaisten sukujuurista on avartunut. On selvinnyt, että olemme samantyyppistä sekakansaa kuin muutkin eurooppalaiset, mutta meillä on muista länsieurooppalaisista poikkeava pieni osuus itäistä perimää (6-7%). Suomeen on muuttanut menneinä vuosituhansina väestöjä lähes kaikista ilmansuunnista. Täällä näistä aineksista on muodostunut oma suomalainen sekoitus. Me kaikki kannamme perimässämme tätä rikasta perintöä. Nyt on alkamassa jännittävä aikakausi, koska on odotettavissa lähivuosina paljon uutta tietoa suomalaistenkin muinais-DNA:sta. Samoin on jo alustavia tuloksia DNA-tutkimuksen ja kielitieteen tutkimuksen tulosten yhdistämisestä. Saamme ehkä lopullisia vastauksia siihen kuka ja milloin toi erikoisen suomen kielimme nykyisen Suomen alueelle. Viime aikoina on kehitetty myös keinoja havainnollistaa mm. isälinjojen reittejä kaukaa muinaisuudesta nykypäivään asti.

Mutta on turha luulla, että DNA-sukututkimus olisi helppoa ja se voisi korvata perinteisen sukututkimuksen. Tulosten tulkitseminen vaatii aika lailla vaivaa ja asioiden itseopiskelua. Näiden asioiden opettelu ei kuitenkaan ole ylivoimaisen vaikeata. Eikä perinteinen dokumentteihin perustuva sukututkimus ole mihinkään häviämässä. Pikemminkin päinvastoin. DNA-tulosten täysipainoinen tulkinta edellyttää sukujuurien hyvää tuntemusta. Kuitenkin testattujen vertailutietokannoista löytyy valittavasti suuri joukko eräänlaisia 'siipeilijöitä', jotka eivät vaivaudu kertomaan omista sukujuuristaan, mutta hyödyntävät kyllä muiden antamia tietoja. Ei pitäisi olla kovin suuri vaiva kertoa sukujuuristaan esim. viisi polvea. Siitä olisi paljon iloa muille mukana oleville.

Ihmisen genomi on laaja kokonaisuus, mutta nykyisillä kaupallisilla DNA-testeillä on tähän mennessä hyödynnetty vain pieni osa sen antamista mahdollisuuksista. Edessämme on vielä kiehtovia löytöretkiä DNA-avaruuteemme. Tule mukaan.

Jorma Lappalainen

Von Qvantenit

Suomen sodassa 1808

Markku Uusitalo

Lapuan taistelun hetkeksi tauottua luutnantti Jost von Qvanten katsoi ympärilleen ja näki veljensä vänrikki Henrik von Qvantenin makaavan pitkällään ojas-
sa. Vihollisen kuula oli tunkeutunut kaulan lävitse ja tappanut hänet välittömästi.

Aatelisen von Qvanten-suvun kuusi miestä osallistui Suomen sotaan vuonna 1808. Nuori Adolf Johan ilmoittautui katselmukseen, mutta alaikäisenä hänet merkittiin ruotuun kasvamaan ja keräämään virkavuosia. Sen sijaan suvun miehet Henrik Gustaf, Jost Joakim, Carl Gustaf, Johan Edvard ja Sven taistelivat monilla paikkakunnilla Suomen puolesta venäläisiä vastaan.

Qvanten-suvun juuret

Qvanten-suvun kantaisänä voidaan pitää ratsumestari Jost Qvantenia, joka oli syntynyt 1608 Liivinmaalla ja palveli Ruotsin kuninkaan armeijassa vuodesta 1635 alkaen. Palveluksistaan kruunulle ratsumestari Qvanten sai Haapaniemen tilan Kangasalta ja Haapasaaren ja Noksioisten tilat Sahalahdelta sekä muita pienempiä tiloja muualta. Säterioikeudet tiloilleen Jost Qvanten sai 21.7.1647.

Kuningatar Christina aateloi Jost Qvantenin vuonna 1650 nimellä Jost von Qvanten ja hänet kutsuttiin Ruotsin ritarihuoneen jäseneksi.

Ratsumestari Jost Qvanten vihittiin 25.6.1643 Ingeborg Gairdnerin kanssa Tukholman saksalaisessa kirkossa. Vaimo kuoli kolmen vuoden kuluttua vuonna 1647 ja avioliitto jäi lapsettomaksi.

Toiseen avioliittoon Jost von Qvanten vihittiin noin vuonna 1650 Eva Magdalena von Richterin kanssa. Tästä avioliitosta syntyi kaksi poikaa ja tytär. Pojat koulutettiin upseereiksi, joista vanhempi poika, majuri Henrik Johan, meni naimisiin eversti Ramsayn tyttären Anna Helenan kanssa ja nuorempi poika, ratsumestari Gustaf Adam, eversti Ugglan tyttären Ester Marian kanssa.

Suomen sotaan 1808 osallistuneet von Qvanten-suvun miehet on merkitty lihavoituna seuraavan sivun taulukossa ja samalla selviää heidän sukuyhteytensä suvun kantaisään Ratsumestari

Jost von Qvanteeniin.

Suomen sodan suurvaltapoliittiset taustat

Suomen sodan alkaminen vuonna 1808 liittyi poliittisen ja sotilaallisen tilanteen kehittymiseen 1700-luvun loppupuolen Euroopassa. Suomen asemaa varjosti heikkenevän Ruotsin valtakunnan itäisenä puoliskona kaksi kansainvälisesti merkittävää tekijää: Venäjän nousu suurvallaksi ja koko Eurooppaa ravistellut kuohunta, joka alkoi Ranskan suuresta vallankumouksesta vuonna 1789 ja jatkui Napoleonin sotina aina vuoteen 1815 asti.

Suomen sodan puhkeaminen riippui ensisijaisesti Ranskan ja Venäjän neuvotteluista Tilsitissä kesällä 1808. Sopimus antoi

4

Venäjälle liikkumatilaa länteen päin, mikäli Ruotsi ei lähtisi mukaan kauppasotaan Britanniaa vastaan. Suomen kohtalo sine- töitiin kansainvälisen valtapoli- tiikan päätöksellä.

Venäjän ja Ranskan keisarien tapaaminen järjestettiin ranska- laisten valtaaman Itä-Preussin ja Venäjään liitetyn Liettuan ra- ja-alueella Tilsitissä 25. kesä- kuuta 1807 alkaen. Arvoval- tasyistä päädyttiin kokousten pitämiseen maiden väliselle ra-

jalle Niemen-joelle rakennetul- la lautalla. Keisarit neuvotteli- vat tiiviisti kahden viikon ajan. Sopimuksen salaisessa osassa keisarit myös sopivat Tanskan, Ruotsin ja Portugalin pakottami- sesta yhtymään Englannin vas- taiseen saartoon ja sotaliit- toon, elleivät englantilaiset suos- tuisi rauhaan. Tietävästi Suo- mea ei suoranaisesti mainittu sopimuksissa eikä välipuheissa, mutta Venäjälle jäi laaja toi- mintavapaus keinojen valintaan Ruotsin pakottamiseksi suostu-

maan mannermaansulkemuk- seen.

Asevoimat vastakkain talvella 1808

Ruotsin kuningaskunnan sotalai- toksen perustana oli jo pitkään käytetty maatilojen ruotujaon mukaista väenottojärjestelmää, jota täydennettiin värvätyillä so- tilailla. Sodan alkaessa Ruotsin Suomeen sijoitettuun armeijaan kuului noin 20 000 miestä, joista noin 7 000 sotilasta sitoutui Via-

Qvanten-suvun kantaisä ratsumestari Jost von Qvanten ja Eva Magdalena Richter saivat kaksi poika ja tyttären, joista pojat			
Majuri Henrik Johan von Qvanten ja Anna Helena Ramsay saivat kolme poikaa ja kaksi tytärtä, joista poika		Ratsumestari Gustav Adam von Qvanten ja Ester Maria Ugglä saivat kolme poikaa ja kolme tytärtä, joista poika	
Kapteeniluutnantti Fredrik von Qvanten ja Elisabet von Wallvijk saivat kuusi poikaa ja kaksi tytärtä, joista poika		Luutnantti Clas von Qvanten ja Anna Gertrud Wargklou saivat kolme poikaa ja viisi tytärtä, joista pojat	
Luutnantti Henrik Adolf von Qvanten ja Charlotta Sofia Ugglä saivat neljä poikaa ja kolme tytärtä, joista pojat		Kornetti Ludvig Otto von Qvanten ja Anna Feirich saivat kaksi poikaa ja neljä tytärtä, joista poika	Torpare Carl Adolph von Qvanten ja Anna Eriksdotter saivat kuusi poikaa ja viisi tytärtä, joista poika
Kapteeni Jost Joakim Fredrik Adolf von Qvanten ja Fredrika Johanna Ugglä saivat neljä poikaa ja seitsemän tytärtä, joista poika	Vänrikki Henrik Gus- tav von Qvanten ja Hedvig Elisabet Roupé saivat kaksi poi- kaa tja yhden tyttären, joista poika	Vääpeli Carl Gustav von Qvanten ja Eva Kaskas jäivät lapsettomaksi	Sven von Qvanten jäi naimattomaksi
Vänrikki Johan Edvard von Qvanten ja Carolina Fredrika von Kothén saivat yh- den pojan	Majuri Adolf Johan Gustav Vilhelm von Qvanten ja Ulrika Ottiliana von Essen af Zellie saivat yhden pojan ja kolme tytärtä		

porin ja Svartholman linnoituksiin. Pääasena ruotsalaisella jalkaväellä oli myös Suomessa 20,04 millimetrin piilukkoiset kiväärit, joiden tehokas kantama oli noin 150 metriä. Asepuvut olivat verraten kirjavia sekä väreiltään että malleiltaan. Talviolosuhteet vaativat täydentämistä siviilivarusteilla.

Venäjän vakinaisessa armeijassa oli noin 400 000 sotilasta, joista Suomen rintamalle suunnattiin noin 24 000 sotilasta. Joukkojen sotavarustus oli ajanmukaista ja käyttökelpoista myös talviolois- sa. Vakinaisen armeijan sotilail- la oli pitkä palvelusaika, mikä

takasi hyvän koulutustason. Venäläisjoukoille oli kertynyt runsaasti sotakokemusta taisteluista ranskalaisia ja turkkilaisia vastaan, joten suomalaisia vastaan asettui varsin tehokas, joskaan ei lukumäärältään ylivoimainen armeija.

Sotatapahtumat 1808

Ruotsin Pietarin lähettiläs va- paaherra von Stedingk lähetti tammikuun lopulla 1808 Tuk- holmaan varoituksen, että Ve- näjän hyökkäys voi alkaa parin viikon kuluessa. Liikekannalle- pano käynnistyi tämän jälkeen. Venäläisten hyökkäys alkoi 21.2.

Uudellamaalla ja 28.2. Savossa.

Sodankäyntiä voi yksinkertai- sesti kuvata toteamalla, että kun venäläiset hyökkäsivät, niin ruotsalaiset perääntyivät. Tal- ven ja kevään 1808 kylmät sää- t ja pakkaset haittasivat kaikkea toimintaa. Ruotsalaiset odotti- vat koko talven mahdollisuut- ta päästä liikkumaan laivoilla, mutta meri oli jäässä.

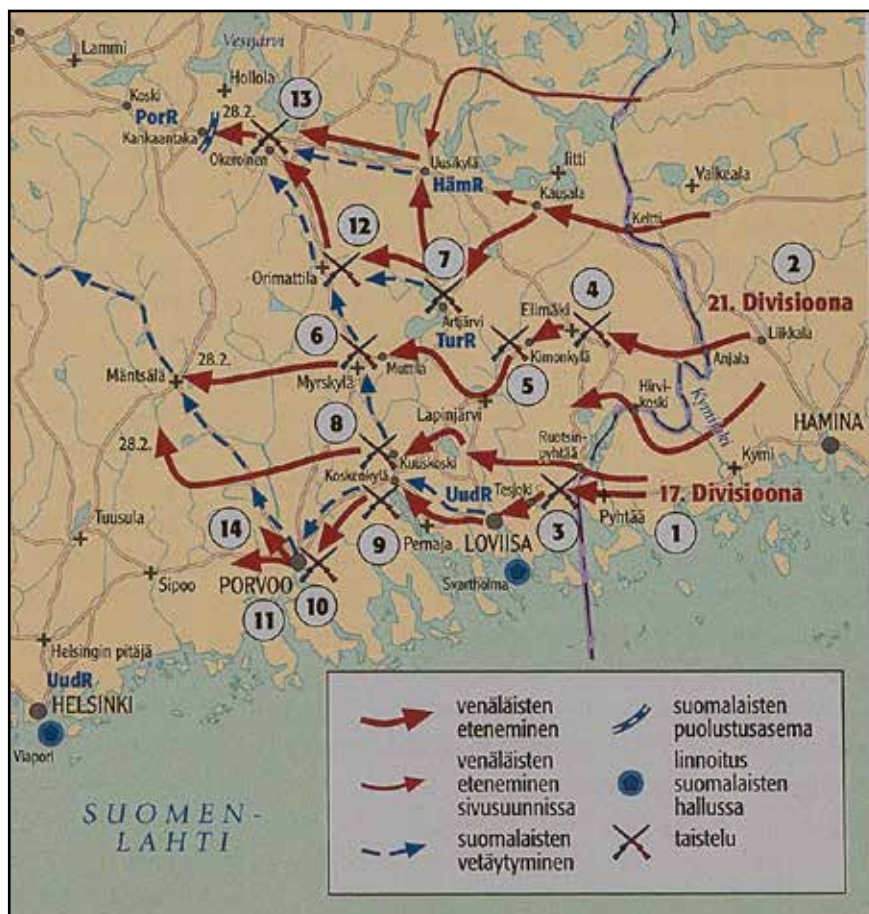
Maaliskuun 22. päivänä venä- läiset saattoivat kirjata tililleen suuren poliittisen voiton. Turku vallattiin ja niin Etelä-Suomi oli saatu haltuun täydellisesti. Via- porin linnoitus antautui ilman taistelua 3.5.1808. Suurin osa Suomen pääarmeijasta oli 21. maaliskuuta 1808 Etelä-Pohjan- maalla sijaitsevassa Lapväärtis- sä Kristiinankaupungin lähellä.

Huhti-toukokuun vaihteessa Suomen sodan ensimmäinen vaihe oli päättynyt. Ruotsin kenttäarmeija oli perääntynyt ja vakiinnuttanut asemansa Poh- janmaalla.

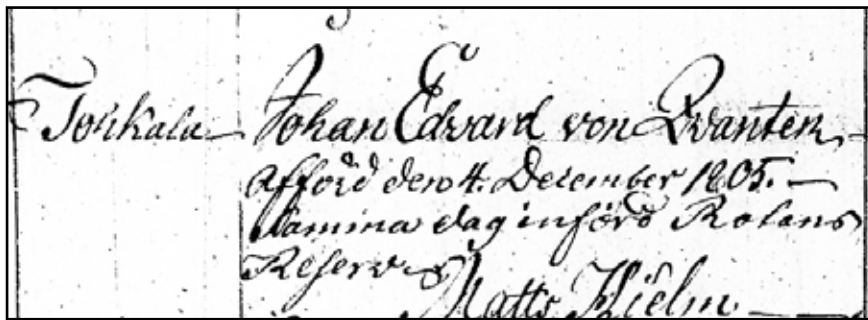
Vuoden 1808 aikana käytiin kymmeniä taisteluja eri puolel- la maata. Seuraavassa kuvataan lyhyesti ne taistelut, joihin von Qvanten-suvun edellä mainitut miehet osallistuivat.

Taistelu 21.2.1808 Uudella- maalla ja Sven von Qvanten

Suvussa säilyneen perimätie- don mukaan Sven von Qvanten osallistui sodan ensimmäiseen taisteluun 21.2.1808 ja haavoit- tui kuolettavasti samassa taiste- lussa. Hänen osallistumisestaan sotaan, kuolemastaan tai hautaa- misestaan ei ole säilynyt mitään

Rajan suunnan taistelut 21-28.2.1808, ote kartasta, lähde: sivu 49 kirjassa Lappalainen, Wolke ja Pylkkänen Suomen sodan historia 1808-1809

Johan Edvard von Qvanten Porin läänin jalkaväkirykmentin värväsluettelossa vuodelta 1808

kirjallista tietoa.

Sven von Qvanten syntyi 30.4.1787 Kuhmalahden Noksisioissa. Vanhemmat olivat Noksioisten Aakkulan Hukkilan torpan torppari Carl Adolph von Qvanten ja Anna Ericsson. Svenin kohdalla on Kuhmalahden rippikirjassa maininta ehdoollisella käynnistä 1807.

Venäläisten hyökkäys alkoi 21.2.1808 klo 6 aamulla Uudellamaalla. Lähteiden mukaan 21.2. taisteltiin Ahvenkoskella, Ruotsinpyhtäällä, Hirvikoskella, Anjalassa, Keltissä, Tesjoella ja Elimäellä. Oheisessa kartassa on sodan ensimmäisten päivien päivämäärät, paikkakunnat ja rintamat.

Siikajoen taistelu 18.4.1808

Suomalaisista koostunut pääarmeija oli jatkanut vetäytymistään kohti Oulua ja pysähtynyt 18. huhtikuuta Siikajoelle. Jälkiosastona toimi eversti von Döbelnin komentama 2. Prikaati, joka oli valmistellut asemat joen eteläpuolelle kirkon ja pappilan tasalle. Sinne oli ryhmitetty kaksi pataljoonaa Porin rykmentistä ja yksi Vaasan rykmentistä. Suomalai-

sia oli alueella kaikkiaan kolme prikaatia, yhteensä noin 6 300 sotilasta. Venäläisen 5. Divisioonan etujoukkona toiminut everstiluutnantti Kulnevin johtama ratsuväkiosasto törmäsi suomalaisten etuvartioiden.

Venäläisten saatua täydennystä hyökkäys jatkui yli 2 000 sotilaan voimin von Döbelnin prikaatin asemia vastaan. Suomalaisien 1. Prikaatin hyökkäys yllätti venäläiset ja pakotti heidät vetäytymään. Pääarmeijan osalta Siikajoen taistelu oli ensimmäinen todellinen yritys lyödä vastassa ollut vihollinen. Voitollinen hyökkäys, joka aloitettiin melkein vahingossa, tuotti myös tappioita. Suomalaisia kaatui, haavoittui ja jäi vangiksi yhteensä 211 sotilasta. Venäläisten tappioluvuksi arvioitiin noin 400 sotilasta, joista vankeja oli yli puolet.

Johan Edvard von Qvanten

Johan Edvard von Qvanten syntyi Kangasalan Eskolassa 26.12.1795. Vanhemmat olivat kapteeni Jost Joakim Fredrik Adolf von Qvanten ja Fredrika Johanna Ugglä. Johan Edvard oli vapaaehtoisena Porin rykmentissä, varusmestari-

na (rustmästare) 16.9.1806, hän osallistui Suomen sotaan vuonna 1808, Porin rykmentissä vänrikkinä 14.7.1808, erosi armeijan palveluksesta vuonna 1810, toimi aliluutnanttina 1. suomalaisessa jalkaväkirykmentissä 10.10.1812, ylennettiin luutnantiksi 28.3.1813, osallistui taisteluihin Saksassa ranskalaisia vastaan vuosina 1814 ja 1815, ylennettiin kapteeniksi 24.10.1821, toimi esikuntakapteenina 1. suomalaisessa tarkka-ampujapataljoonassa vuonna 1827 ja erosi armeijan palveluksesta 22.2.1831.

Vänrikki Johan Edvard von Qvanten osallistui Suomen sotaan Siikajoella, Lapualla ja Oravaisissa ja jäi vangiksi Vaasassa. Kapteeni Johan Edvard von Qvanten vihittiin 9.3.1826 Porissa Carolina Fredrika von Kothenin kanssa, joka oli majuri Gustav Constantin von Kothenin ja Gustava Maria Weissman von Weissensteinin tytär. Kapteeni Johan Edvard von Qvanten kuoli 49-vuotiaana 19.7.1844 Helsingissä sydänkohtaukseen. Häntä kaipaamaan jäivät vaimo ja poika.

Lapuan taistelu 14.7.1808

Ruotsin pääarmeijan hyökkäys pääsi Pohjanmaalla alkamaan heinäkuun alkupäivinä, jolloin painopistesuuntana oli Uudestakaarlepyystä Lapualle vievä tie. Venäläiset olivat sieltä jo vetäytyneet Kuortaneelle, mutta palasivat parin päivän päästä takaisin asettuen puolustamaan Lapuan kirkon seutua, joka oli tärkeä huoltokeskus ja teiden risteysalue. Venäläisten kenraali Rajevskilla oli käytettävissä

puolustukseen noin 4 000 sotilasta ja 15-17 tykkiä. Ruotsalaisten ylipäällikkö Klingspor antoi taistelujen johtamisvastuun kenraalimajuri Adlercreutzille, joka sai käyttöönsä yhteensä 4 700 sotilasta ja 18 tykkiä. Adlercreutz pyrki hyökkäyksellään 14. heinäkuuta saartamaan venäläiset, mutta hyökännyt prikaati ei onnistunut saarrostaamaan venäläisiä, joiden pääosat pääsivät liivahtamaan Kuortaneen tielle. Taistelukenttä jäi Adlercreutzin haltuun, mutta viholliselle ei onnistuttu tuottamaan ratkaisevia tappioita.

Lapuan valtaus oli Klingsporin armeijan ensimmäinen suuri voitto, mutta se saavutettiin raskain tappioin. Molemmien puolien kokonaistappiot olivat noin 150 sotilasta.

Henrik Gustaf von Qvanten

Henrik Gustaf von Qvanten syntyi 8.11.1775 Sahalahdella Haapaniemen säterissä. Vanhemmat olivat luutnantti Henrik Adolf von Qvanten ja Charlotta Sofia Uggla. Henrik värväytyi 15-vuotiaana 1.6.1790 Porin rykmenttiin kersantiksi, nimettiin pataljoonan adjutantiksi 3.8.1791 ja ylennettiin vänrikiksi 26.10.1796. Hänet komennettiin Pommeriin 1807, missä hän haavoittui rintaan.

Henrik Gustaf von Qvantenilla oli käytössään virkatalo yhdeksän vuoden ajan. Esikuntavänrikkinä Porin läänin jalkaväkirykmentin everstiluutnantin komppanian kersantin virkatalo Looru Tyrvään Koivulassa 27.8.1799 – 20.12.1804 ja sitten Porin läänin jalkaväkirykmentin Euran komppanian vänrikin vir-

katalo Kaukonpieli Eurajoella 20.12.1804 – 14.7.1808.

33-vuotias vänrikki Henrik Gustaf von Qvanten osallistui Suomen sotaan Porin rykmentin ensimmäisen majurin komppanian luutnantin tehtävässä. Hän osallistui taisteluihin Salossa, Siikajoella ja Lapualla. Henrik Gustaf von Qvanten kaatui Lapuan taistelussa 14.7.1808 kuoliaaksi ammuttuna (dödskjuten). Lapuan taistelun hetkeksi tautottua luutnantti Jost Joakim von

Henrik Gustaf von Qvanten syntynyt 1775 ja kuollut taistelussa 1808, valokuva maalauksesta, lähde Quanten-suvun yksityiskokoelma, Tukholma

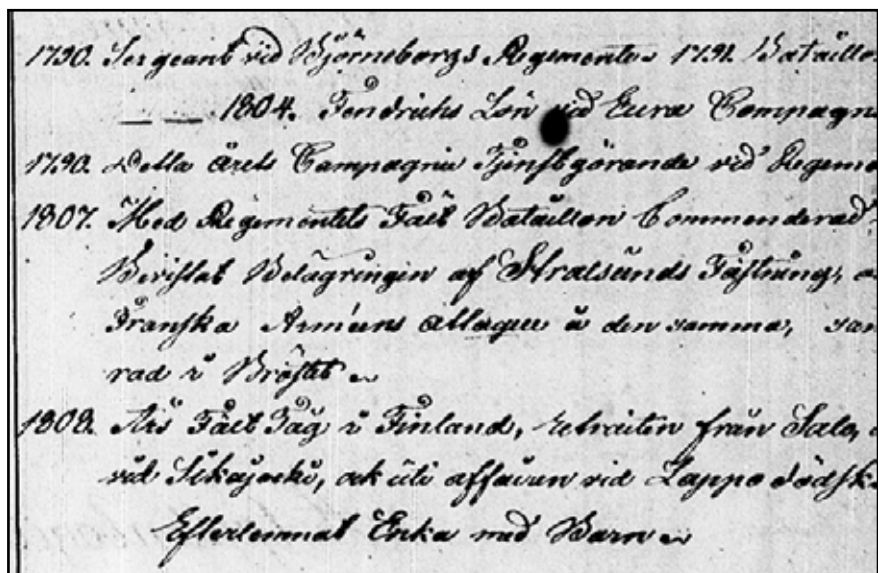
Qvanten katsoi ympärilleen ja näki veljensä vänrikki Henrik Gustaf von Qvantenin makamassa maantien ojassa pitkälään. Kuula oli tunkeutunut kaulan lävitse ja tappanut hänet välittömästi.

Henrik Gustaf von Qvanten oli vihitty vuoden 1798 lokakuussa Hedvig Elisabet Roupén kans-

sa, joka oli majuri Casper Johan Roupén ja Catharina Maria von Konowin tytär. Taistelussa kaatunutta Henrik Gustaf von Qvantenia jäivät kaipaamaan vaimo ja kolme lasta.

Nummijärven taistelu 28.8.1808

Nummijärven itärantaa kulki tie Tampereelta Kauhajoelle: järveen laskevan puron pohjoispuolelle everstiluutnantti Carl von Otter oli sijoittanut tielle ampu- maan kaksi 6-naulaista ja kaksi 3-naulaista tykkiään ja niiden lähisuojaaksi kolmesta Pohjanmaan komppaniasta ja noin 100 nostomiehestä koostuneet am- pumaketjut. Tykeistä itään etu- linjassa oli Porin II pataljoona. Kaksi komppaniaa Pohjanmaan jalkaväkeä ja pieni rakuunaosasto olivat leirin luona reservissä. Tykkien ampumasektorilta met- sä oli hakattu. Etuvartio ja kent- tävartio oli työnnetty purolinjan eteläpuolelle. Kankaanpäästä lähteneet kenraalimajuri Ušakovin johtamat kaksi vahvennet- tua pataljoonaa työnsivät sun- nuntaiaamun aikaan etuvartion tieltään ja pyrkivät puolustajan molempien siipien kimppuun. Von Otter lähetti kummallekin siivelle komppanian pohjalai- sia. Rannan metsäniemekkeestä syntyi kiivas ottelu. Nelituntisen paukkeen jälkeen von Otterin patterien välissä olleet pohjalai- set pääsivät työntymään vihollis- en tykkien lähelle, jolloin koko venäläislinja alkoi horjua ja met- säniemekkeestä viimeisinä läh- teneet 46 venäläistä jäivät van- geiksi. Venäläisten muut väitetyt tappioluvut, 6 upseeria ja 200 miestä kaatuneina ja haavoittu- neina, vaikuttavat suurilta koko voimiin nähden. von Otterin ko-

Ote Vänrikki Henrik Gustaf von Qvantenin ansioluettelosta Porin jalkaväkirykmentissä vuodelta 1810, kuva 691

men Pankin eli Venäjän keisarin vuonna 1811 perustaman Waihetus – Laina – ja Depositioni - Contorin virassa. Hänet nimitettiin vuonna 4.8.1812 Contorin Kassööriksi ja 14.5.1821 toiseksi Kamreeriksi. Hän erosi pankin palveluksesta 26.2.1822 ja kuoli 52-vuotiaana Helsingissä kuumeeseen 1.7.1822.

Jost von Qvantenin kymmenvuotinen työskentely Suomen Pankissa sijoittuu vaiheeseen, missä vasta rakennettiin Suomen oman valtionpankin perusta ja käytännöt. Porvoon valtiopäivillä vuonna 1809 oli hyväksyt-

konaistappiot olivat 4 upseeria ja aliupseeria ja 54 miestä.

keaan jalkaan Nummijärven taistelussa 28.8.1808.

Jost Joakim von Qvanten

Jost Joakim Fredrik Adolf von Qvanten syntyi 27.1.1771 Sahalahden Haapaniemen säterissä. Vanhemmat olivat luutnantti Henrik Adolf von Qvanten ja Charlotta Sofia Ugglä. Nuori Jost von Qvanten kirjoittautui sotapalveluun vuonna 1778, oli Ruotsin kamarikollegion kirjuri vuonna 1785, toimi Södermanlandin Carl-herttuan (myöhemmin kuningas Carl XIII) hovimiehenä, oli Porin rykmentin kersantti vuonna 1788, adjutantti vuonna 1789, vänrikki vuonna 1790, esikunta-adjutantti vuonna 1791, luutnantti vuonna 1796 ja erosi kapteenina vuonna 1810. Hän osallistui Kustaan sotaan vuosina 1788-90, Pommerin sotaan vuonna 1807 ja Suomen sotaan vuonna 1808.

37-vuotias luutnantti Jost von Qvanten osallistui Suomen sotaan ja haavoittui vaikeasti oi-

Esikuntavänrikki Jost von Qvantenilla oli käytössä Porin läänin jalkaväkirykmentin toisen Majurin komppanian kersantin virkatalo Piisi Kokemäen Ruikkalassa 15.12.1790 – 20.12.1791. Armeijan luutnanttina hänellä oli käytössä Porin läänin jalkaväkirykmentin kersantin virkatalo Karhula Vesilahden Narvassa 8.6.1803 – 20.12.1804. Esikuntaluutnanttina Jost von Qvantenilla oli käytössä Porin läänin jalkaväkirykmentin vänrikin virkatalo Ylinen Messukylän Haiharassa 20.12.1804 – 1810.

Jost von Qvanten vihittiin Kangasalla 28.10.1792 serkkunsa Fredrika Johanna Ugglän kanssa, joka oli vänrikki Clas Johan Ugglän ja Elisabet Fredrika von Qvantenin tytär. He saivat neljä poikaa ja seitsemän tytärtä.

Kapteeni Jost von Qvanten toimi upseeriuransa jälkeen Suo-

Yllä Jost Joakim von Qvanten, syntynyt 1771 ja kuollut 1822, valokuva maalauksesta, Qvanten-suvun yksityiskokoelma, Tukholma

Kuvan alla Jost von Qvantenin nimikirjoitus, Lähde Suomen Pankin arkisto

ty esitys kansallisen (Suomen) pankin perustamisesta. Aleksanteri I vahvisti Suomen Pankin eli silloisen Waihetus - Laina – ja Depositioni Contorin ensimmäisen ohjesäännön vuoden 1811 lopulla. Ohjesäännön kolmannessa pääkappaleessa määriteltiin pankin organisatio. Johtokunta koostui kahdesta Banco-komisariuksesta, joista toisen tuli olla lainoppinut. Vakituisina virkamiehinä oli mm. kaksi kamreeria ja kaksi kasanhoitajaa. Ylemmät virkailijat kirjanpitäjiin asti nimitti Senaatin edeltäjä eli Hallituskonselji Banco-komisariusten esityksestä. Henkilökunnan lukumäärä oli alkuvaiheessa vain kymmenkunta henkilöä.

Oravaisten taistelu 14.9.1808

Syyskuun alkupuolella 1808 ruotsalais-suomalainen pääarmeija ryhmittyi kokonaisu-

nessaan rannikkotielle, joka johti Vaasasta Uudenkaarlepyyn kautta Kokkolaan. Venäläisten pääjoukko kenraali Kamenskin komennossa oli seurannut Klingsporin pääarmeijaa Lapualta kohti Vaasaa Vähäkyrön tienoille. Venäläisten etujoukkona toimi eversti Kulnevin ratsuväki vahvennettuna muutamalla jalkaväkipataljoonalla ja tykeillä. Osasto saapui 14. syyskuuta Oravaisten länsipuolelle, missä etuvartiona toimi kaksi pataljoonaa Hälsingenin rykmentistä eversti von Platenin komennossa. Oravaisten taistelu oli sodan verisin.

Tappioiden tarkkaa määrää on ollut vaikea arvioida, mutta Adlercreutzin joukkojen kokonaistappiot olivat ainakin 750–1 000 sotilasta, joista suurin osa oli ruotsalaisia. Venäläisten tappioiden arvellaan olevan myös 800–1 000 sotilasta.

Carl Gustaf von Qvanten

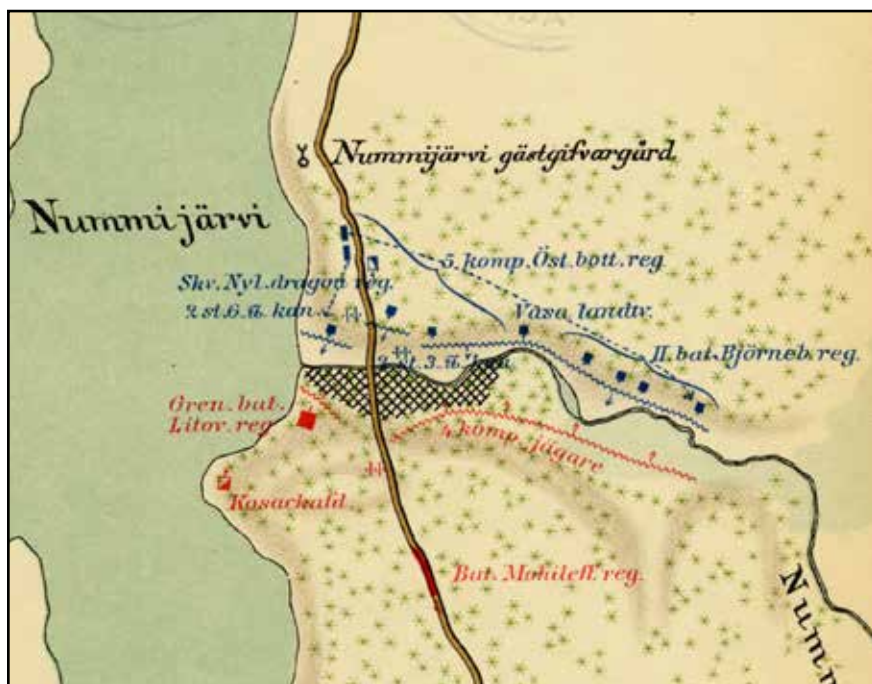
Carl Gustaf von Qvanten oli syntynyt 5.5.1781 Kuhmalahden Isopennessa. Vanhemmat olivat kornetti Otto Ludvig von Qvanten ja Anna Feirich. Carl Gustaf liittyi 19-vuotiaana vapaaehtoisena Porin rykmenttiin 26.3.1800, toimi lippumiehenä Adlercreutzin rykmentissä 21.11.1803, osallistui Suomen sotaan 1808, ylennettiin kersantiksi 30.10.1812 Hämeen läänin jalkaväkirykmentissä, ylennettiin vääpeliksi (fältfäbel) 24.3.1814 ja vääpeliksi (fanjunkare) 13.10.1815.

27-vuotias Carl Gustaf von Qvanten osallistui Suomen sotaan ja haavoittui Oravaisten taistelussa 14.9. 1808.

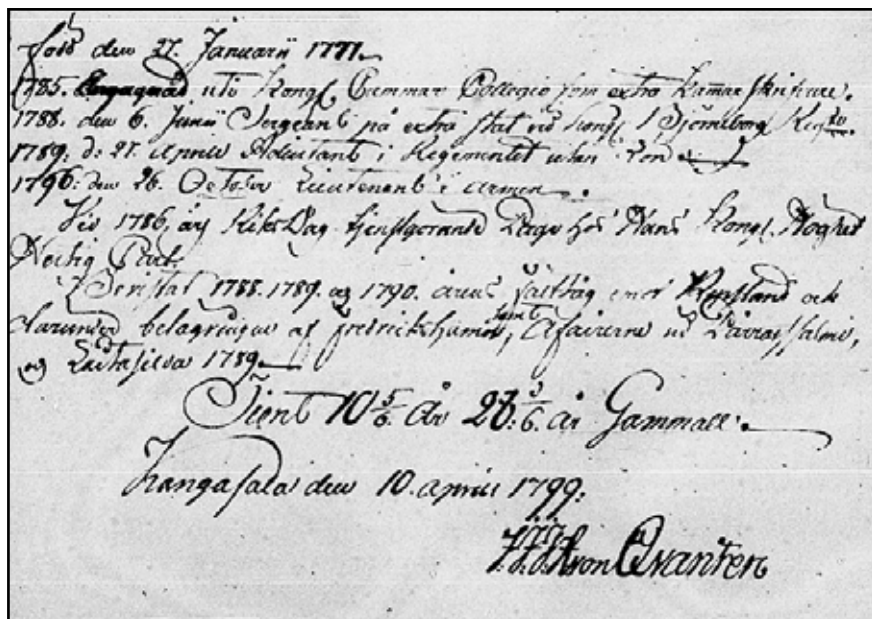
Carl von Qvanten vihittiin 3.4.1820 Eva Kaskaksen kanssa, joka oli rumpali Hans Kaskaksen ja Christina Barckin tytär. Carl von Qvanten asui vaimonsa Evan kanssa Pälkäneen Kuiseman Eskolassa vuoteen 1848 asti, jolloin Carl muutti leskenä Hämeenlinnaan, missä kuoli vanhuuteen 69-vuotiaana 5.3.1850.

Adolf Johan von Qvanten

Nuori Adolf von Qvanten oli 11-vuotiaana 11.12.1806 ilmoittautunut Porin jalkaväkirykmentin everstiluutnantin kompanian katselmukseen. Hänet merkittiin armeijan kirjoihin, mutta siirrettiin alaikäisenä (såsom minderårig) 1.1.1807 päätöksellä ruotuun 352/96 Nupala kasvamaan ja keräämään virkavuosia.

Nummijärven taistelu 28.8.1808. Ote sotilaskartasta.
Lähde vanhakartta.fi

Ote ansioluettelosta, Luutnantti Jost Joakim, Fredrik Adolf von Qvantenin allekirjoittama ansiolista vuodelta 1799, Kuva 192 Porin jalkaväkirykmentin asiakirjoista

Nuoren Adolfin ura jatkui muutama vuosi myöhemmin armeijan palveluksessa. Hän oli jo 16-vuotiaana aliupseeri 1. suomalaisessa jääkärirykmentissä ja 17-vuoden palveluksen jälkeen hän erosi majurina.

Adolf Johan Gustav Vilhelm von Qvanten syntyi 8.9.1799 Tyrvään Lorussa. Vanhemmat olivat vänrikki Henrik Gustav von Qvanten ja Hedvig Elisabet Roupé. Adolf kävi koulua Porissa 1810-1813, palveli aliupseerina 1. suomalaisessa jääkärirykmentissä 2.5.1815, erosi kenttävääpelinä 22.11.1818, palveli aliupseerina Lappeenrannan jalkaväkirykmentissä 26.12.1818, ylennettiin vänrikiksi 16.12.1818, ylennettiin aliluutnantiksi 23.2.1821, ylennettiin luutnantiksi 28.2.1823, ylennettiin esikuntakapteeniksi 20.6.1825, ylennettiin kapteeniksi 8.4.1824. Hän erosi majurina 10.1.1832.

Kapteeni (Adolf Johan) Gustaf Wilhelm von Qvanten vihittiin Haikossa 4.9.1827 Ulrika Ottiana von Essenin kanssa, joka oli eversti Magnus Vilhelm von Essenin ja Ebba Helena Boije af Gennäsin tytär.

Gustaf Wilhelm von Qvanten omisti Virvikin kartanon Porvoossa vuodesta 1847 alkaen lähes 40 vuoden ajan. ja Virvik on keskiaikainen perinnöllinen ratsutila, jonka varhaisin omistaja Henrik tunnetaan jo vuodesta 1413. Useita tunnettuja aatelisiä upseerisukuja on ollut kartanon omistajina.

Majuri (Adolph Johan) Gustaf Wilhelm von Qvanten kuoli Porvoossa 14.4.1885.

Haminan rauha

Rauhansopimus allekirjoitettiin 17.9.1809. Ruotsi menetti valtakunnan itäpuoliskon. Käytännössä se merkitsi sitä, että

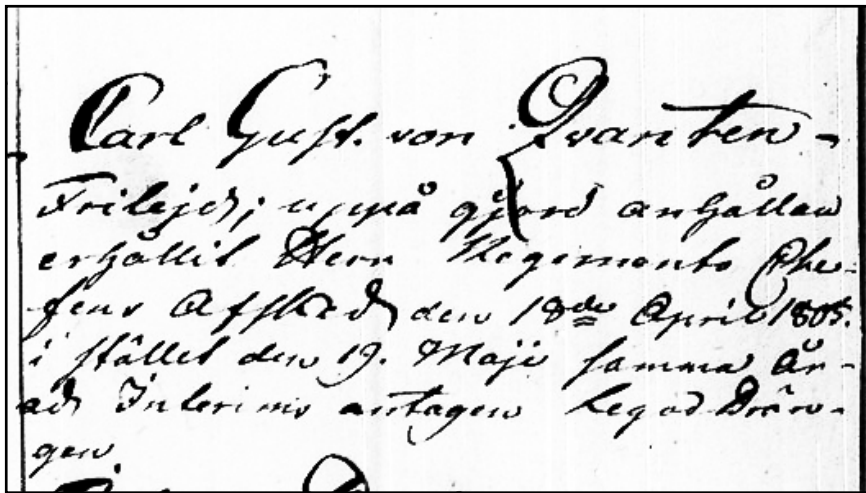
kolmasosa maan alueesta ja neljäsosa sen väestöstä katosi yhdellä iskulla pois. Yli 600 vuotta kestänyt yhteenkuuluvuus oli ohi. Haminan rauha vahvisti lopullisesti Ruotsin tappion ja Suomen menetyksen.

Sytä tappioon voi hakea Ruotsin kuninkaasta, politiikasta ja sodanjohdosta, mutta myös muista tapahtumista Euroopassa. Kannattaa lukea tässäkin artikkelissa siteerattu Martin Hårdstedtin kirja Suomen sota 1808-1809. Se antaa kahdensadan vuoden jälkeen hyvän analyysin sodan syistä ja perusteltuja näkemyksiä Ruotsin tappiolle. Menetti hän Ruotsi samalla 1800-luvun alussa aiemmin olleen suurvalta-asemansa.

Qvanten-suku

Ratsumestari Jost von Qvanten sai 15.1.1643 valtuutuksen toimia ratsumestarina Ruotsin Västgötan ratsuväkirykmentissä. Hän ei ottanut paikkaa vastaan, koska ratsumestarin vakinaisen virka ei ollut vapaana. Hän muutti 1650-luvun alussa perheensä kanssa asumaan läänityksinä saamilleen tiloille Sahalahden Haapaniemeen, Haapasaareen ja Noksiöisiin. Hän muodosti tiloistaan Qvantensberg-nimisen säterin, jolle hän sai säterioikeudet eli verovapauden 21.7.1647.

Jost von Qvantenin miespuoliset jälkeläiset koulutettiin aatelisen käytännön mukaisesti upseereiksi ja työt naitettiin tunnettuihin aatelissukuihin. Sahalahdella ja Kuhmalahdella olleet tilat olivat 1600- ja 1700-luvuilla Qvan-

Carl Gustaf von Qvanten Porin jalkaväkirykmentin katselmusrullassa vuodelta 1806, kuva 644

ten-suvun ja jälkeläisten keskeinen tukikohta.

Aatelin etuoikeuksien vähenykset ja peruutukset (reduktio), poikien antautuminen sotilasuralle ja vaatimattomasti tuottavat maatilat johtivat 1700-luvun lopulla ja 1800-luvulla Qvanten-suvun Suomessa olevien mautilojen ja muun omaisuuden vähenemiseen, jakautumiseen ja jopa konkurssiin. Suvun aatelliset tyttäret joutuivat ilman myötajaisia menemään naimisiin paikallisten talonpoikien ja torppareiden kanssa.

Yhteydet Ruotsiin olivat kuitenkin tiiviit. Osa suvun pojista sai sotilaskoulutuksen Ruotsissa ja yhteydet kruunuun ja erityisesti hoviin olivat säännölliset.

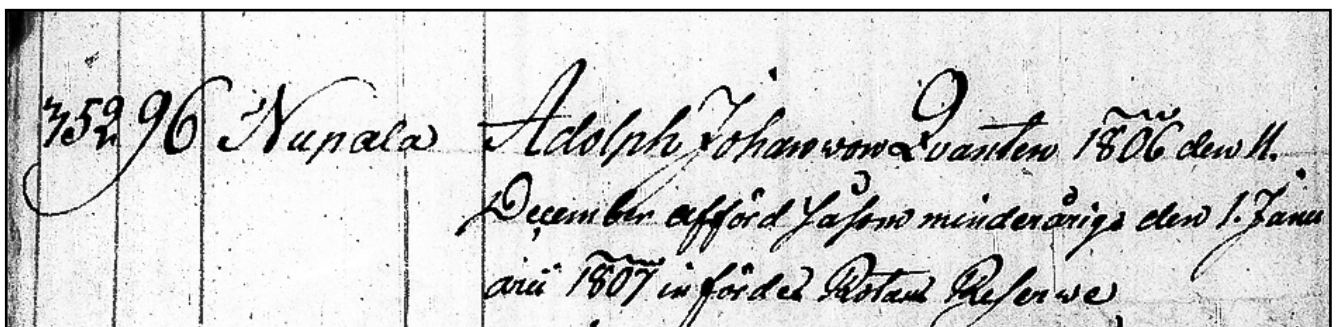
Jost von Qvantenin pojanpojan poika Carl Jakob von Qvanten syntyi vuonna 1734 Sahalahden Haapaniemessä. Hän oli koko elämänsä Ruotsin kuninkaan hovin ja armeijan palveluksessa sekä yleni myöhemmin everstiksi. Hän meni naimisiin Charlotta Magdalena von Scheidingin kanssa. Carl Jakob von Qvanten osti vuonna 1770

Länsi-Ruotsista Dalslandista Göötanmaalta keskiaikaisen Kambol-nimisen entisen kruununtilan, jonka hän kamarikollegion luvalla muutti 1.4.1778 Qvantenburgin säteriksi ja suvun päämiehen fideikomissiksi eli sääntöperintötilaksi. Qvantenburgin säteri Dalslandissa oli Qvanten-suvun hallussa yhtäjaksoisesti aina vuoteen 1922 asti. Fideikomissin viimeinen haltija oli Ebbe Gustaf Bernhard von Qvanten, joka kuoli Tukholmassa 1952.

Carl Jakob von Qvantenin jälkeläiset elävät Ruotsissa ja siellä on säilynyt suvun yhtäjaksoinen mieslinja eli svärdsida tähän päivään eli vuoteen 2019 asti.

Aatelisperinteen mukaan oikeus sukunimeen säilyy vain suvun miespuolisilla jälkeläisillä. Tämän periaatteen mukaisesti von Qvanten-suku Suomessa sammui, kun suvun viimeinen Suomessa asuva miespuolinen jäsen, suutari ja herastuomari Erik von Qvanten, kuoli ilman poikalasta 89-vuotiaana vuonna 1951 Pälkäneellä. Erikin oma poika kuoli lapsena.

Aatellisen Qvanten-suvun pää-

Merkintä nuoren 8-vuotiaan Adolf Johan von Qvantenin katselmuksesta ja siirrosta ruodun reserviin. Kuva 259 Porin jalkaväkirykmentin everstiluutnantin komppanian katselmusrullasta 26.1.1808.

miehenä Ruotsissa toimii nykyään eläkkeellä oleva pankin kamreeri Åke Lennart Bernhard von Quanten. Ruotsissa sukunimi Qvanten kirjoitetaan v-kirjaimen sijaan u-kirjaimella.

Tapasin Åke Quantenin syksyllä 2017 Tukholmassa vieraillessani hänen kotonaan. Samalla minulla oli mahdollisuus tutustua suvun päämiehen puolison, Ingegerd von Quantenin, laatimaan ”Ätten Quanten 358 år” sukututkimukseen. Siihen on kerätty Quanten-suvun kantaisän Jost von Quantenin ne jälkeläiset, joiden yhtäjaksoinen miespolvi (svärdsida) jatkuu nykypäivään.

Sukutaulujen ja sukuhistoriikin lisäksi selvityksessä on kuvauksia suvun hallussa olevista vanhoista esineistä ja muusta aineistosta. Muistio on liitteineen 80 sivun mittainen. Sukututkimus on luettavissa Helsingin ja Tukholman ritarihuoneiden arkistoissa.

Tämän artikkelin kirjoittaja, halintotieteiden maisteri Markku Uusitalo, on ratsumestari Jost von Qvantenin jälkeläinen suoraan alenevassa yhdennessätoista polvessa.

Tämä artikkeli ruotsinkielisenä on julkaistu Genos-lehdessä no 1 / 2019

Lähteet

Björlin Gustaf 1885: Suomen sota 1808 ja 1809: lukemista nuorelle ja vanhalle. Suom. Pehr Gustaf Viking Svinhufvud. Helsinki: G. W. Edlund

Carpelan Tor 1958: Ättartavlor för de på Finlands Riddarhus inskrivna ätterna, andra bandet H-R, Helsingfors: Frenckellska tryckeri aktiebolagets förlag.

Forsgård Nils Erik: (Finska kriget) i verket Finskt krig – svenskt arv. Finlands historia genom nyckelhålet 1808–1809 Helsingfors 2008: Söderströms & Svenska litteratursällskapet i Finland r.f.

Hårdstedt Martin 2007: Suomen sota 1808–1809. Suom. Seppo Hyrkäs. Helsinki: WSOY

Jutikkala Eino & Gabriel Nikander (toim.) 1939: Suomen kartanot ja suurtilat, osa 1. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seuran kirjapainon Oy

Kirkonkirjat: Kangasala, Kuhmalahti, Pälkäne ja Sahalahti

Kuusterä Antti & Juha Tarkka 2011: Suomen Pankki 200 vuotta: I, Keisarin kassasta keskuspankiksi. Helsinki: Otava

Lappalainen Jussi T & Lars Ericson Wolke & Ali Pylkkänen 2008: Suomen sodan historia 1808-1809. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura & Karttakeskus

Quanten von Ingegerd 2008: Ätten von Quanten 358 år, Manuskript, Arkiv i Riddarhuset, Helsingfors.

Suomen Pankki Finlands Bank, Styrelseprotokollen den 4. augusti 1812 och den 14. maj 1821. Arkiv i Finlands Bank, Helsingfors.

Suomen Pankki 1917: Suomen pankin matrikkeli 1811–1911. Helsinki: Frenckellin kirjapaino-osakeyhtiö

Visuri Pekka 2008: (Sotatapahumat 1808–1809) kirjassa Luoto Reima T. A. & Heikki Talvitie & Pekka Visuri, Suomen sota 1808–1809: taustat, tapahtumat, muistomerkit. Espoo: Fenix-kustannus Oy

Wirilander Kaarlo 1953: Suomen armeijan upseeristo ja aliupseeristo 1718–1810. Virkatalonhaltijain luettelot, Helsinki: Suomen historiallinen seura, käsikirjoja III.

Blom, Jafet, renki/torppari/työmies/mäkitupalainen, s. 25.2.1836 Maaninka, Haatala, k. 8.2.1917 Mäntyharju, Kyttälä. Vanhemmat: torppari/lampuoti Gregorius Blom, s. 1803, k. 16.6.1868, Maaninka, Haatala ja Magræta Puumalainen, s.15.5.1803 Maaninka, Halola.

Puolisot:

- 1) 25.6.1856 Maaninka **Albertina Grön**, s. 3.5.1831 Maaninka, Lappetelä no. 1, k. 13.6.1857 Maaninka, Haatala no. 2. Vanhemmat: torppari Anders Gröhn/Grön, s. 1798 ja Margaretha/Greta Lappalainen, s. 1795.
- 2) 9.6.1859 Maaninka **Hedvig/Hedda/Heta Pennanen**, s. 16.8.1835, Maaninka, Hamula k. 29.8.1889 Maaninka, Tavinsalmi. Vanhemmat: torppari/lampuoti Lars Pennanen, s. 1794 Kuopion msrk. Kasurila, k. 4.2.1866 Maaninka, Halola ja Eva Stina/Christina Mikkonen s. 1801 Maaninka, k. 9.10.1866 Maaninka, Halola.
- 3) 30.3.1891 Mäntyharju **Eva Posa**, s. 15.10.1842 Mäntyharju, Kyttälä no. 9, Tainan saha, Tainakoski. Vanhemmat: sahamies Filip Salomonsson Posa ja Maria Häckli/Hälickä, s. 1806.

Lapsia:

- 1) Maria Blom, s. 25.5.1857 Maaninka, Haatala, k. 12.8.1857 Maaninka, Haatala
- 2) Petter Blom, s. 24.4.1860 Maaninka, Haatala
- 2) Johannes Blom s. 24.1.1863 Maaninka, k. 24.1.1863 Maaninka
- 2) Johan Blom s. 24.5.1864 Maaninka, k. 26.5.1865 Maaninka
- 2) Aron Blom s. 2.5.1866 Maaninka, k.16.1.1883 Maaninka
- 2) David Blom s. 12.8.1869
- 2) Anna Johanna Blom s. 9.8.1872 Maaninka, k. 9.2.1881 Maaninka, Halola
- 2) Maria Emilia Blom s. 17.5.1876
- 2) Ida Sofia Blom s. 29.7.1880

rina Mönkkönen (s. 1765), veli Johannes Mikkonen (s. 1792) ja hänen vaimonsa Christina Venäläinen. (s.1794). Lars ja Eva Stina olivat torppareina Hamulan kylässä myöhemmin Iivari-
lan tilan Pekanniemen torpassa (1833–1836) ja Julkulan tilan torpassa (1836–1859), kunnes vuokrasivat Peltolan tilan Maaningan Halolan kylästä vuonna 1859. Britha syntyi 17.3.1830 Hamulassa, joka kuului silloin Kuopion maalaiskuntaan ja Hedvig Maaningan Hamulassa 19.7.1835.

Jafet ja Hedvig

Jafet Blom ja hänen ensimmäinen vaimonsa Albertina Grön oli

vihitty 25.6.1856 Maaningalla ja heille oli syntynyt seuraavana vuonna tytär Maria. Nuori äiti Albertina kuoli muutaman viikon kuluttua tyttären syntymästä kuumeeseen 13.6.1857 ja pian hänen jälkeensä myös tytär Maria kuoli vain parin kuukauden ikäisenä. Nuorempi Pennasen sisaruksista, Hedvig/Hedda/Heta, vihittiin Maaningalla 9.6.1858 vuoden leskenä olleen Jafetin kanssa. Sekä sulhanen että morsian olivat 23-vuotiaita.

Avioituttuaan Jafet ja Hedvig asuivat aluksi Haatalassa Jafetin vanhempien taloudessa Hujalan tilalla. Vuonna 1865 he asuivat Maaningan Käärnelahden kylässä, missä Jafetin vanhempi

veli Josef oli vuokrannut tilan nro 11 Ristiharju, Joutenlahti. Josef asui tilalla ensimmäisen vaimonsa Maria Hakkaraisen ja poikansa David Johanin kanssa, mutta he luopuivat vielä saman vuoden aikana tilasta, ehkäpä nälkävuosien kurjista sääolosuhteista johtuen. Myös Jafet ja Hedvig joutuivat lähtemään ja muuttivat takaisin Haatalan kylään, missä Jafet otti rennin pestin ja heidän ensimmäinen lapsensa Petter syntyi. Seuraavien vuosien aikana perhe muutti kolme kertaa Jafetin pestien myötä ja heille syntyi kolme poikaa, joista Johannes kuoli vastasyntyneenä ja Johan noin vuoden ikäisenä. Kolmas poika Aron hukkui teini-ikäisenä. Jafet

ja Hedvig asettuivat 1860-luvun lopulla asumaan Halolan kylään, nykyiseen kirkonkylään, missä Jafet oli työmiehenä eli kruununrenkinä (statsdr.), mahdollisesti kruunun hätäaputoissa. Halolassa heille syntyi vielä neljä lasta, David, Anna Johanna, Maria Emilia ja Ida Sofia. Tytöistä vanhin, Anna Johanna, kuoli keuhkotautiin 9 -vuotiaana. Perhe muutti Tavinsalmelle, missä Hedvigin veljet, isoisäni isä lampuuti David Pennanen ja koulumestari Aron Pennanen, asuivat perheineen. Tavinsalmessa asui myös Blomin veljesten sisar

Anna Greta Blom ja miehensä Ananias Svern perheineen pappilan mäkitupalaisena. Vuoden 1880 henkikirjaan on merkitty Jafet ja Hedvig asumaan koulumestari Aron Pennasen mäkitupaan Tavinsalmen Ruokoniemen pappilan maille.

Hedvig Pennanen kuoli 54-vuotiaana 29.8.1889 keuhkotautiin. Vanhin poika Petter Blom oli silloin 28-vuotias ja asui vaimonsa Kristiina Ikäheimon (s. 23.12.1844 Pielavesi) ja kolmen lapsensa kanssa omassa taloudestaan Kuhaislevän tilan torp-

parina Kurolanlahden kylässä. David oli 20-, Maria Emilia 12- ja Ida Sofia 8-vuotias. Vanhin poika Petter Blom sai rautateiltä töitä ja muutti Mäntyharjulle alkuvuodesta 1890 ratavahdiksi Haaralan vahtitupaan. Puoli vuotta hänen jälkeensä myös nuorempi veli David Blom muutti Mäntyharjulle ja häntä seurasivat seuraavana vuonna myös isä Jafet ja sisaret Maria Emilia ja Ida Sofia.

Kolme kuukautta Mäntyharjulle muuton jälkeen 56-vuotias Jafet meni vielä kolmannen ker-

Blom, Josef, s. 24.3.1834 Maaninka, Tavinsalmi, 29.2.1920 Maaninka, Kurolanlahti. Vanhemmat: lampuuti Gregorius Blom, s. 1803, k. 16.6.1868, Maaninka, Haatala ja Margareta Puumalainen, s. 15.5.1803 Maaninka, Halola.

Puolisot:

- 1) 27.12.1857 Maaninka **Maria Hakkarainen**, s.7.12.1831 Maaninka, k. 27.3.1867 Maaninka, Kurolanlahti
- 2) 15.12.1867 Maaninka **Valborg Pylkkönen**, s. 6.2.1838 Maaninka, Kurolanlahti. Vanhemmat torppari/lampuuti Michel Pylkkönen, s. 1814 Maaninka ja Katarina Nivalainen, s. 14.4.1815 Maaninka.
- 3) 7.12. 1873 Maaninka **Britha Pennanen**, s. 17.3.1830 Maaninka, Halola, k. 31.10.1879 Maaninka, Kurolanlahti. Vanhemmat: lampuuti Lars Pennanen, s. 1794 Kuopion msk. Kasurila, k. 4.2.1866 Maaninka, Halola ja Eva Stina/Christina Mikkonen s. 1801 Maaninka, k. 9.10.1866 Maaninka, Halola.
- 4) 21.11.1880 Maaninka **Eva Stina Saastamoinen**, s. 16.2.1855 Maaninka, Kurolanlahti. Äiti: Vendla Saastamoinen, s. 1827 Maaninka.

Lapsia:

- 1) David Johan Blom s.18.5.1858 Maaninka, Haatala 2, k.7.11.1893 Maaninka, Kurolanlahti
- 1) August Blom s. 26.2.1860 Maaninka, Haatala 2
- 1) Fredrika Blom s. 8.2.1863 Maaninka, Hamula 7
- 1) Anna Greta Blom s. 24.6.1865 Maaninka, Kurolanlahti 13, k.16.5.1866 Kurolanlahti 13 (feber)
- 1) Josef Petter Blom s. 28.2.1867, k. 7.3.1867 Maaninka, Kurolanlahti 13
- 2) Agata Blom s. 1.6.1869 Maaninka, Kurolanlahti 15 Syvälahti
- 2) Anders Blom s. 23.1.1871 Maaninka, Kurolanlahti 22 Kuhaislevä
Johanna Saastamoinen, s. 22.5.1871 Maaninka
- 4) Henrik Blom, s. 6.3.1881, Maaninka, Kurolanlahti 22, k.15.5.1919, Maaninka, Kurolanlahti
- 4) Anna Maria Blom s. 24.5.1883, k. 27.1.1886 Maaninka, Kurolanlahti 22

68

Hallola

Nam och Skid.	Födelse. År. M.	Vänster. År. M.	År. M.	Utmärkt By Lottor, Lilla Catcher och Fucking						Byggt H. R. Rattard.				Kommun Ida	Åläng.	Födelse ut om Församlingen, Lysing, Vigst, Förs., Västgöta Lysing m. m.			
				År. M.						18 77	18 78	18 79	18 80						
				1	2	3	4	5	6										
<i>4-5 Hallola</i>																			
<i>4-6 Hallola</i>																			
<i>4-7 Hallola</i>																			
<i>4-8 Hallola</i>																			
<i>4-9 Hallola</i>																			
<i>4-10 Hallola</i>																			
<i>4-11 Hallola</i>																			
<i>4-12 Hallola</i>																			
<i>4-13 Hallola</i>																			
<i>4-14 Hallola</i>																			
<i>4-15 Hallola</i>																			
<i>4-16 Hallola</i>																			
<i>4-17 Hallola</i>																			
<i>4-18 Hallola</i>																			
<i>4-19 Hallola</i>																			
<i>4-20 Hallola</i>																			
<i>4-21 Hallola</i>																			
<i>4-22 Hallola</i>																			
<i>4-23 Hallola</i>																			
<i>4-24 Hallola</i>																			
<i>4-25 Hallola</i>																			
<i>4-26 Hallola</i>																			
<i>4-27 Hallola</i>																			
<i>4-28 Hallola</i>																			
<i>4-29 Hallola</i>																			
<i>4-30 Hallola</i>																			
<i>4-31 Hallola</i>																			
<i>4-32 Hallola</i>																			
<i>4-33 Hallola</i>																			
<i>4-34 Hallola</i>																			
<i>4-35 Hallola</i>																			
<i>4-36 Hallola</i>																			
<i>4-37 Hallola</i>																			
<i>4-38 Hallola</i>																			
<i>4-39 Hallola</i>																			
<i>4-40 Hallola</i>																			
<i>4-41 Hallola</i>																			
<i>4-42 Hallola</i>																			
<i>4-43 Hallola</i>																			
<i>4-44 Hallola</i>																			
<i>4-45 Hallola</i>																			
<i>4-46 Hallola</i>																			
<i>4-47 Hallola</i>																			
<i>4-48 Hallola</i>																			
<i>4-49 Hallola</i>																			
<i>4-50 Hallola</i>																			
<i>4-51 Hallola</i>																			
<i>4-52 Hallola</i>																			
<i>4-53 Hallola</i>																			
<i>4-54 Hallola</i>																			
<i>4-55 Hallola</i>																			
<i>4-56 Hallola</i>																			
<i>4-57 Hallola</i>																			
<i>4-58 Hallola</i>																			
<i>4-59 Hallola</i>																			
<i>4-60 Hallola</i>																			
<i>4-61 Hallola</i>																			
<i>4-62 Hallola</i>																			
<i>4-63 Hallola</i>																			
<i>4-64 Hallola</i>																			
<i>4-65 Hallola</i>																			
<i>4-66 Hallola</i>																			
<i>4-67 Hallola</i>																			
<i>4-68 Hallola</i>																			
<i>4-69 Hallola</i>																			
<i>4-70 Hallola</i>																			
<i>4-71 Hallola</i>																			
<i>4-72 Hallola</i>																			
<i>4-73 Hallola</i>																			
<i>4-74 Hallola</i>																			
<i>4-75 Hallola</i>																			
<i>4-76 Hallola</i>																			
<i>4-77 Hallola</i>																			
<i>4-78 Hallola</i>																			
<i>4-79 Hallola</i>																			
<i>4-80 Hallola</i>																			
<i>4-81 Hallola</i>																			
<i>4-82 Hallola</i>																			
<i>4-83 Hallola</i>																			
<i>4-84 Hallola</i>																			
<i>4-85 Hallola</i>																			
<i>4-86 Hallola</i>																			
<i>4-87 Hallola</i>																			
<i>4-88 Hallola</i>																			
<i>4-89 Hallola</i>																			
<i>4-90 Hallola</i>																			
<i>4-91 Hallola</i>																			
<i>4-92 Hallola</i>																			
<i>4-93 Hallola</i>																			
<i>4-94 Hallola</i>																			
<i>4-95 Hallola</i>																			
<i>4-96 Hallola</i>																			
<i>4-97 Hallola</i>																			
<i>4-98 Hallola</i>																			
<i>4-99 Hallola</i>																			
<i>4-100 Hallola</i>																			

Byggt H. R. Rattard.										Kommun Ida	Åläng.	Födelse ut om Församlingen, Lysing, Vigst, Förs., Västgöta Lysing m. m.
År. M.												
18 77	18 78	18 79	18 80	18 81	18 82	18 83	18 84	18 85	18 86			

Lars Pennanen vuokrasi Peltolan tilan Halolan kylästä vuonna 1859. Pojat David ja Aron asuivat tilalla jonkin aikaa mentyään naimisiin. Hedvigin kihlautuminen Jafet Blomin kanssa on merkitty oikeaan reunaan.

ran naimisiin 30.3.1891. Hänen uusi vaimonsa oli Mäntyharjun Kyttälän kylästä kotoisin oleva Eva Posa. He asettuivat asumaan Kyttälään, Ristolan talon mäkitupalaisiksi ja rippikirjassa 1890–1899 perheeseen kuuluivat avioparin lisäksi Jafetin lapset David, Maria Emilia ja Ida Sofia sekä Evan tytär Hilma Posa (s. 10.4.1870, Mäntyharju) ja hänen avioton poikansa Martti Johannes (s. 1.1.1896 Mäntyharju).

Jafetin vanhempi poika, rata-
vahti Petter Blom, muutti per-
heineen Sippolaan vuonna 1894.
Nuorempi poika David Blom vi-
hittiin Mäntyharjulla 6.11.1892
Hilma Maria Möllerin kanssa
ja hän muutti omaan talouteen-
sa. Vuonna 1900 David Blom
vaimoineen muutti Vehkalah-
delle, jossa hän vuonna 1906
hän muutti nimensä Palmuksi.
Tytär Maria Emilia pääsi ripille
vuonna 1894 ja Ida Sofia vuon-
na 1897. Jafetin vaimon tytär
Hilma Posa synnytti vielä toisen

aviottoman lapsen Alma Sofian (s. 28.8.1900, Mäntyharju, Kytälä), jonka kummeina olivat Jafet ja Ida Sofia Blom. Henkikirjassa 1905 sekä Eva Posan että Ida Sofia Blomin kohdalla on merkintä ”viall.”

Josef ja Britha

Josef Blom solmi ensimmäisen avioliittonsa 23 vuotiaana itseään viisi vuotta vanhemman Maria Hakkaraisen kanssa, jonka avioton tytär Anna Greta oli kuollut puoli vuotta aikaisemmin. Avioiduttuaan he muuttivat asumaan Josefin isän Gregorius Blomin vuokraamalle Hujalan tilalle Haatalan kylään. Vuonna 1865 perhe muutti Kurolanlahden kylään ja pariskunnalle syntyi viisi yhteistä lasta: David Johan, August, Fredrika, Anna Greta ja Josef Petter. Nuorin poika kuoli vain runsaan viikon ikäisenä kuumeeseen 7.3.1867 ja noin kuukauden kuluttua myös tuore äiti kuoli 27.3.1867. Hänen kuolinsyykseen on mer-

kitty hermokuume.

Josef Blom solmi uuden avioliiton 15.12.1867 lampuodin tytär Valborg Pylkkäsen kanssa, jonka 6-vuotias avioton poika Aron Pylkkänen oli kuollut saman vuoden maaliskuussa. Valborg-vaimon sisar Wendla oli naimisissa Kurolanlahden Kuhaislevän talon vanhimman pojan Wilhelm Ruotsalaisen kanssa ja Josef ja Valborg muuttivat tilan torppareiksi. Heille syntyi Kurolanlahden kylässä kaksi yhteistä lasta Agneta ja Anders. Valborg kuoli keuhkotautiin 24.9.1872 avioliiton kestätyä vain vajaat viisi vuotta.

Kolmannen vaimonsa Britha/
Brita Pennasen Josef Blom nai
Maaningalla 7.12. 1873. Nai-
mattomana elänyt Britha oli
viettänyt koko elämänsä kotona,
ensin vanhempiensa taloudessa
ja heidän kuoltuaan David -vel-
jensä perheen kanssa. Naimisiin
mennessään Josef oli 39- ja Bri-
tha 43-vuotias eikä pariskun-

nalle syntynyt yhteisiä lapsia. Perheeseen kuului tosin Josefin kahdesta edellisestä avioliitosta yhteensä viisi lasta, David Johan (15 v.), August (13 v.), Fredrika (10 v.), Agata (4 v.) ja Anders (2 v.). Viisilapsisen leskimiehen ja vanhapiikakälyn välinen avioliitto vaikuttaa käytännön järjestelyltä ja elämä lienee ollut torpassa raskasta. Ei kestänyt kuin runsaat kuusi vuotta, kun Britha kuoli vesitautiin/vesipöhhön.

Oltuaan jälleen vuoden verran leskenä 46-vuotias Josef nai 21.11.1880 neljännen vaimonsa piika Eva Stina Saastamoisen. Vaimo oli häntä 20 vuotta nuorempi ja hänellä oli mukanaan 3-vuotias avioton tyttärensä Johanna. Aviopari sai vielä kaksi yhteistä lasta, Henrikin ja Anna Marian. Maaningan lastenkirjassa 1881-90 Josef Blom ja vaimonsa Eva asuivat Kurolanlahdessa kolmen lapsensa kanssa, Andersin, Johannan ja Henrikin. Tytär Anna Maria oli kuollut vain parin vuoden ikäisenä. Poika Henrik kuoli naimattomana 38-vuotiaana. Vanhemmista lapsista Josefin ja Maria Hakkaraisen poika August Blom oli

1980-luvun alussa mennyt naimisiin Maaningalla Ester Jääskeläisen (s. 27.5.1866 Karttula) kanssa ja muuttanut Tavinsalmen kylään, missä myös hänen sisarensa Fredrika Blom oli piikana Hussolansaari nro 7:ssä, josta siirtyi piiaaksi Haatalan puustelliin, jonka oli vuokrannut Paavo Korhonen. Vuonna 1885 Fredrika Blom sai Haatalassa aviottoman tyttären Agathan ja Kurolanlahdessa vuonna 1895 myös aviottoman Alman.

Vanhenevat veljekset

Blomin veljesten elämään liittyi puolisoiden ja lasten kuolemaa, asuinpaikan muuttoa ja elämän aloittamista aina uudelleen. Vanhempi veli Josef eli koko ikänsä Maaningalla muuttaen vain kunnan sisällä kylästä toiseen, mutta nuorempi veli Jafet lähti kauemmas seuraten poikiaan Petteriä ja Davidia Mäntyharjulle. Molemmat elivät vaimoineen ja lapsineen vaikeitten aikoje, 1860-luvun nälkävuosien, läpi. Nälkävuosia seurasivat kulkutaudit, yleisimpänä lavantauti ja keuhkotauti. Keuhkotautia

oli myös molempien veljesten perheissä, joissa sen ja muiden sairauksien aiheuttamat menetykset olivat raskaita. Vain alle puolet lapsista selvisi hengissä aikuisiksi.

Koettelevista olosuhteista huolimatta molemmat veljeksistä saavuttivat korkean iän. Vuoden 1916 henkikirjassa Jafet oli jäänyt taas kerran leskeksi ja hänen perheeseensä kuuluivat vaimovainajan tytär Hilma Posa ja hänen tyttärensä Alma Sofia. Kun Jafet kuoli 8.2.1917 Mäntyharjun Kytälässä, hän oli ehtinyt täyttää tammikuussa 81 vuotta. Jafetin kuolinsyyksi on merkitty vanhuus. Hänen nuorempi poikansa David näyttää myös palanneen seudulle, sillä Mäntyharjun kirkkomaalla on Taavetti Palmun ja Hilma Palmun o.s. Möllerin hauta. Vanhempi Blomin pojista, Josef, kuoli Maaningan Kurolanlahdessa 29.2.1920 kuolinsyynä halvaus. Hän olisi täyttänyt vajaan kuukauden kuluttua 86 vuotta. Vuoden 1917 Maaningan henkikirjassa Kurolanlahti nro 18. kohdalla ovat Josef Blom ja vaimo Eeva. Samassa

kuu	päivä		1879		22		
<u>Oktobermanus I</u>							
41	4	12	Marolius Hujanen	19	7	-	Makkeus sija Haatala J.
42	11	-	Anna Lina Heiskanen	34	4	-	Talhuus sija Mäntyharjo Kurolanlahti.
43	12	-	Kristina Lovin Kälf	50	10	-	Jouko sija Mäntyharjo Kurolanlahti.
44	21	1879	Brita Pennanen	49	7	-	M. Talhuus sija Mäntyharjo Kurolanlahti.

Brita Pennanen kuoli Maaningan Kurolanlahden kylässä 14.10.1879 vesitautiin/vesipöhhön.

12	18	187	Torpparilapsi Johanna Parvainen						2
			Menänsaarelta A:12	Menänsaari	-	-	18		1889
29		188	Työmiehen vaimo Heta Pennanen						
			Tavinsalmen kylästä	Kuukirja	54	-	-	1835	

Heta (Hedvig) Pennanen kuoli keuhkotautiin 29.8. 1889 Maanigan Tavinsalmen kylässä.

osoitteessa on merkittynä myös vuonna 1863 syntynyt Riikka Blom, Josefin ja Maria Hakkaraisen tytär Fredrika. On lohdullista ajatella että viimeisinä vuosinaan iäkkäillä veljeksillä oli perheenjäseniä ympärillään.

Syksyllä tilasin autosomaali-DNA-testin ja jokin aika sitten sain viestin, jossa Jafetin ja Hedvigin pojan, David Blomin (Taavetti Palmun), jälkeläinen kertoi, että olen hänen listansa kärkinimenä 2. tai 3. serkku. Todellisuudessa olen hänen isänsä 3. serkku, mutta voimme olla kaukaisempia serkkuja myös jostain muuta kautta – Pohjois-Savon samat tutut sukunimet ovat meillä molemmilla esipolvissa. Kun kysyin mitä mieltä hän on siitä, että kirjoitan juttua meidän yhteisistä sukulaisistamme, hän vastasi toivovansa, että tätä kautta tavoittaisimme lisää Blomin poikien ja Pennanen tyttöjen jälkeläisiä.

Lähteet:

Maaninka, rippikirja 1822-1831, TK 1202 I Aa:7
Maaninka, rippikirja 1843-1852 TK 1203-1204 Aa:11
Maaninka, rippikirja 1854-1863 TK 1204-1205-II Aa:13

Maaninka, rippikirja 1864-1873 MKO 27-54
Maaninka, rippikirja 1865-1880 MKO 55-74
Maaninka, rippikirja 1881-1890 MKO 75-101
Maaninka, rippikirja 1891-1900 MKO 102-129
Maaninka, kuolleet 1843-1870 MKO 1-3 I F:3
Maaninka, kuolleet 1881-1892 MKO 5-7 I F:5
Maaninka, kuolleet 1910-1928 MKO 11-14
Maaninka, muuttaneet 1881-1892 MKO 16-17 I Bb:3
Mikkelin läänin henkikirja 1892-1892 (M:119)
Mikkelin läänin henkikirja 1905-1905 (M:168)
Mikkelin läänin henkikirja 1909-1909 (M:184)
Mikkelin läänin henkikirja 1912-1912 (M:196)
Mikkelin läänin henkikirja 1915-1915 (M:209)
Mikkelin läänin henkikirja 1917-1917 (M:216)
Mäntyharju, rippikirja 1890-1899 MKO 175-189 I Aa:37
Mäntyharju, vihityt 1885-1909, MKO 237-240 Eb:2
Mäntyharju, muuttaneet 1888-1909 MKO 6-11 I Ba:3
Suomen Sukututkimusseura, Suomalaisia nimenmuutoksia (hakukone)

Mr. Barker ja hänen puuvillatehtaansa

Pirjo Terho

Suomen ensimmäisen puuvillatehtaan perusti vuonna 1828 Tampereelle, Tammerkosken rannalle skotlantilainen James Finlayson (1772–1852). Tehdas ei kuitenkaan vielä hänen aikanaan menestynyt toivotulla tavalla. Suomessa oli koskivoimaa ja työläisillä matala palkkataso, mutta toisaalta raaka-aineita ei ollut ja myös pääomaa ja ammattitaitoista työväkeä puuttui. Laajasta kotiteollisuudesta johtuen kotimainen menekki oli vähäistä.

Pian oli kuitenkin koittava uusi aika kehruu- ja kutomakoneitten keksimisen myötä. Englannista alkanut teollinen vallankumous saapui Suomeen 1840-luvulla, jolloin suurtuotanto pääsi vauhtiin monilla aloilla. Merkittävä kehitysaskel oli höyrykoneen käyttöönotto teollisuuden voimanlähteenä. Höyrykoneen polttoaineena oli joko puu tai kivihiili. Kun riippuvuus vesivoimasta loppui, tehtaot voitiin sijoittaa mihin tahansa.

John Barkerin tie Suomeen

Turun puuvillakehräämön perustajan John Barkerin taustasta tiedetään vähänlaisesti. Hän syntyi 13. heinäkuuta 1791 Haslingdenin pikkukaupungissa Lancashiren maakunnassa

Luoteis-Englannissa. Seutu on tunnettu kutomoteollisuuden keskuspaikka. Barkerin vanhemmat, joita ei tarkemmin tunneta, kuuluivat työväenluokkaan. Hän oli anglikaanisen kirkon jäsen.

Työskenneltyään nuoresta pitäen kotikaupunkinsa kutomoissa Barker sai hyvän ammattikoulutuksen. Hän erikoistui koneenrakennusalalle ja oli pian taitava kutoma- ja kehruukoneitten rakentaja. Barkerista käytetty ammattinimike on ”mekanikus”, joka on myös hänen hautakivesään Turun vanhalla hautausmaalla.

Kutoma- ja kehruukoneitten keksijämaa Englanti kielsi kuolemanrangaistuksen uhalla koneitten viennin pois maasta. Koska koneita ei voinut ostaa, ryhdyttiin koneenrakentajia houkuttelemaan etenkin Keski-Euroopan teollisuuslaitosten palvelukseen lupaaamalla näille merkittäviä taloudellisia etuja. Lähtijöitä riitti, heidän joukossaan Suomen puuvillateollisuuden perustajat James Finlayson ja John Barker.

Barker lähti kotimaastaan 26-vuotiaana vuonna 1817. Ensimmäinen pysähdyspaikka oli Belgiassa Liégen kaupungin lähetyvillä sijaitseva Serain-

gin kunta, jonne John Cockerill (1790–1840) hänet palkkasi johtamaansa konetehtaaseen. Cockerill oli kotoisin samasta Haslingdenin kaupungista kuin Barker. Seraingissa Barker toimi puuvillaosaston johdossa ja hänelle uskottiin rakenteilla olevan suuren kutomon viimeistely.

John Cockerill otti 17-vuotiaana veljensä Charlesin kanssa vastuun tehtaan johtamisesta heidän isänsä Williamin, tehtaan perustajan, vetäydyttyä syrjään. Vuonna 1823 John osti veljensä osuuden tehtaasta ja vuoteen 1830 mennessä Cockerillin yrityksestä John Cockerill & Company oli kasvanut Manner-Euroopan suurin teollisuusyritys, johon kuului hiili- ja rautakaivoksia, masuuneja, valssaamoja ja konepajoja.

Vuonna 1830 Belgiassa puhjennut levottomuudet pakottivat Cockerillin supistamaan tehtaansa toimintaa huomattavasti. Tukholmalainen Samuel Owen nuorempi (1801–1884) kävi vierailulla Liégessä 1830-luvun alussa. Tämän isä, englantilais-syntyinen Samuel Owen vanhempi (1774–1854) oli vuonna 1809 perustanut menestyvän konepajan Tukholmaan. Sinne Owen nuorempi nyt houkutteli Barkeria, joka lopulta päättikin

lähteä levottomasta Belgiasta. John Barker saapui Tukholmaan 13. helmikuuta 1833.

Joko Englannissa tai Belgiassa Barker solmi avioliiton. Vaimo kuitenkin kuoli varhain, sillä jo Tukholmaan muuttaessaan Barker oli leski. Lapsia hänellä ei ollut. Barker ei avioitunut uudelleen ja Turun haudattujen kirjaan hänet onkin ensin merkitty naimattomaksi, mutta sana ”ogift” on sitten yliviivattu ja sen yläpuolelle kirjoitettu ”enkl.”. Tukholmasta Barker löysi taloudenhoitajaksi Margareta Elisabeth Långin (s. 1807), joka muutti hänen mukanaan Suomeen. Nämä yksinäisiä poika- tai leskimiehiä uskollisesti pitkään palvelleet taloudenhoitajat herättävät aina epäilyn, että kyse oli muustakin kuin työsuhteesta.

Muutto Ruotsiin ei lupaavasta alusta huolimatta osoittautunut onnistuneeksi ratkaisuksi. Barker oli ensin joitakin kuukausia Samuel Owen vanhemman palveluksessa, mutta anoi loppuvuodesta 1833 lupaa saada perustaa Tukholmaan konepaja, minkä kuninkaallinen kauppakollegio hänelle 13. tammikuuta 1834 myönsikin. Tilat konepajalle löytyivät tukkukauppiaa Carl Fredrik Liljevalchin kiinteistöstä Tjärhovsgatanilta. Vaikka konepajassa valmistettiin kaikenlaisia koneita, sen toiminta hiipui nopeasti.

Finlaysonille

1. maaliskuuta 1836 James Finlayson myi tehtaansa liikemies Carl Nottbeckille (1777–1847) ja lääkäri, liikemies Georg

Rauchille (1789–1863). Miehet alkoivat heti laajentaa tehdasta ja palkkasivat sen johtoon pietarinsaksalaisen Ferdinand Uhden (1795–1876), jonka aikana alkoi Finlaysonin varsinainen nousu ja kukoistuskausi.

Uhde laski tehtaan kannattavan vain, jos sen tuotanto moninkertaistuisi. Finlayson ei ollut onnistunut saamaan tavoittelemaansa asiantuntija-apua Englannista, mutta Uhde ymmärsi,

John Barker
Kuva: Vapriikki

että rahalla saa. Huippuosaajille olisi vain maksettava sellainen palkka, että he suostuisivat lähtemään kaukaiseen Suomeen. Niinpä englantilaiselle mestarille maksettava palkka oli huikeat 5000 ruplaa vuodessa. Lisäksi vapaa asunto ja polttopuut. Vertailun vuoksi mainittakoon, että sepälle maksettiin 180 ja kehrumestarille 360 ruplaa vuodessa.

Ensimmäinen englantilainen mestari, johon Uhde iski silmän-

sä, oli Tukholmassa tuottamaton konepajaansa pyörittävä John Barker. Uhde itse tai joku muu tehtaan johtohenkilöistä kävi syksyllä 1835 Tukholmassa tekemässä esisopimuksen Barkerin kanssa. Ennen lopullista päätöstään Barker kävi maaliskuussa 1836 tutustumassa Finlaysonin työskentely- ja muihin olosuhteisiin.

John Barker saapui Tampereelle juuri parahiksi, kun uutta tehdasrakennusta ryhdyttiin rakentamaan. Barker huomasi, että suunnitteilla oleva rakennus oli liian pieni ja ehdotti sen laajentamista, jotta kaikki aiotut koneet saataisiin mahtumaan siihen. Salien oli oltava 31 metriä pitkät ja 14 metriä leveät. Kerrosten lukumäärää Barker ehdotti lisättäväksi neljästä viiteen. Ullakkokerros mukaan lukien rakennuksesta tulisi peräti kuusikerroksinen. Kaikki Barkerin ehdotukset hyväksyttiin. Syntyi mahtava tehdasrakennus, joka tunnetaan nimellä Kuusvooninkinen.

Finlaysonin koneet olivat Barkerin arvion mukaan 25 vuotta ajastaan jäljessä. Sen vuoksi, ja tehtaan muutenkin laajentuessa, tarvittiin uusia koneita. Englannista niitä ei voitu hankkia, eikä Uhde rehellisenä miehenä suostunut turvautumaan salakuljetukseen. Tällöin Barkerin suhteet Cockerillin tehtaaseen tulivat avuksi. Sieltä tilattujen mallikoneiden mukaan ryhdyttiin Tampereella Barkerin johdolla rakentamaan uusia koneita. Barker asensi koneet paikoilleen, ohjasi työmiehiä mekaanisessa verstaassa ja opetti työläisiä käyttämään koneita. Kudontatyöt tehtaassa käynnis-

tyivät vuonna 1839.

Uhde oli tyytyväinen Barkeriin, vaikka tämä ei ollutkaan kovin nopea toimissaan. Barker oli kuitenkin harkitseva ja pääsi varmasti päämääräänsä. Lisäksi Uhde luonnehti Barkeria oman tunnantarkaksi ja velvollisuudentuntoiseksi. Barker ei kuitenkaan hiljaisena luonteena ollut ihanteellinen työnjohtaja. Barker oli jo Tampereelle tullessaan sanonut viipyvänsä siellä vain niin kauan, kuin piti sitä tehtaan kannalta välttämättömänä. Lähdön aika koitti heinäkuussa 1843.

Barkerille annettiin erojaislahjaksi 56 luotia painava kullattu hopeapikari omistuskirjoituksella. Esittäessään lahjaa Pietarin pääkonttorille Uhde korosti Bar-

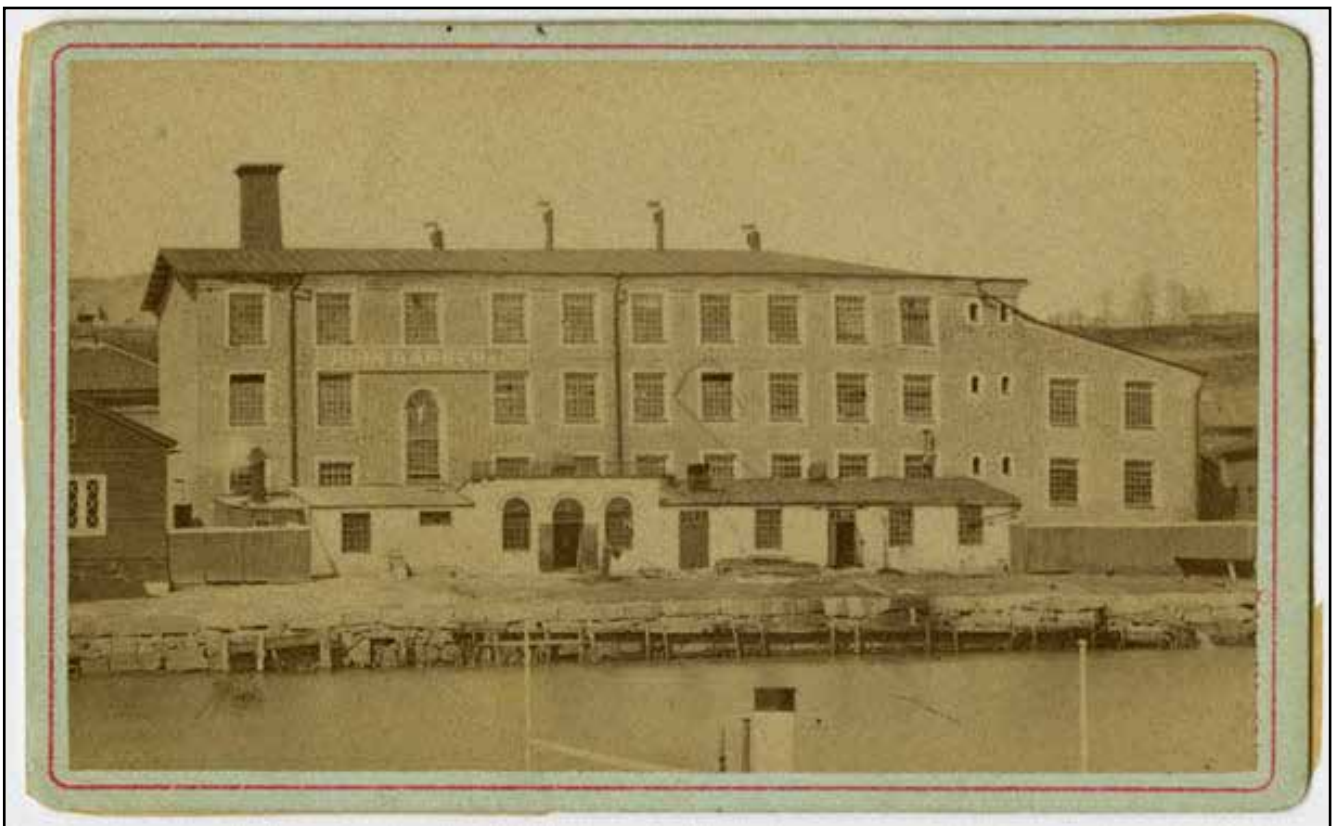
kerin suuria ansioita Finlaysonin palveluksessa ennustaen, että tehdas saisi hänen suuriarvoisesta työstään vielä korjata hyvän sadon. Barker oli erotessaan vedonnut muun muassa sairaaloisuuteensa. Hän oli 52-vuotias eikä siis enää nuori, mutta tuskin sentään kovin sairas. Barkerin suunnitelmissa oli näet perustaa oma puuvillatehdas ja ryhtyä kilpailemaan entisen työnantajansa kanssa.

Tammerkosken partaalta Aurajoen rannalle

Barker valitsi tehtaansa koneitten käyttövoimaksi höyryn, minkä vuoksi hänellä oli vapaat kädet tehtaan perustamispaikkakuntaa pohtiessaan. Turulla oli monta etua tarjottavana. Kaupunki sijaitsi lounaisrannikolla,

jonne raaka-aineitten kuljetus oli helppoa suurimmista tuontimaista Englannista ja Ruotsista. Vuoden 1827 suurpalosta edelleen toipuva kaupunki suhtautui suopeasti uusien tehdaslaitosten perustamiseen ja myönsi yrittäjille merkittäviä taloudellisia etuja.

Ruotsalainen Anders Thalus Ericsson (1801–1891) ja skotlantilainen David Cowie (1802–1874) perustivat mekaanisen konepajan Aurajoen itärannalle vuonna 1843. Molemmat olivat 1830-luvun alkupuolella työskennelleet Tukholmassa Samuel Owen vanhemman konepajassa (Cowie oli Owenin vävy) ja Barker oli tutustunut heihin tuolloin. Kaikki kolme muuttivat samaan aikaan Suomeen: Ericsson ja Cowie Fiskarsin, Barker Fin-

John Barkerin ensimmäinen tehdasrakennus, ÅAB, Lähde Finna

laysonin palvelukseen. Fiskars valmisti paljon koneita Finlaysonille, joten miehet olivat tekemisissä toistensa kanssa myös Suomessa. Mahdollisesti juuri Ericsson ja Cowie ehdottivat Barkerille puuvillatehtaan perustamista Turkuun.

Sopivan paikan tehtaalleen Barker löysi Aurajoen länsirannalta. 8. kaupunginosan 2 korttelin (nimeltään Neptunus) tontit 1 ja 2 sijaitsivat vastapäätä Ericssonin ja Cowien konepajaa. Tontit omisti entinen kauppias Ivan Kiseleff ja ne olivat järjestelyn alaisia palon jälkeen laaditun uuden asemakaavan vuoksi. Kaupungin täytyi ensin lunastaa tontit Kiseleffiltä voidakseen luovuttaa ne Barkerille. Tonttien ja niillä olevien rakennusten lunastussummaks arvioitiin 2591 hopearuplaa, jonka kaupunki maksoi. Barker puolestaan maksoi tonteista 50 hopearuplaa kappale ja lunasti rakennukset 400 hopearuplalla.

Keisarilliselle Majesteetille 16. kesäkuuta 1843 osoittamassaan anomuksessa Barker tavoitteli privilegioita, koska hän aikoi perustaa koneellisen puuvillatehtaan Turkuun. Barker ilmoitti aikovansa tehtaassaan kehrätä puuvillalankaa ja kutoa hienoja puuvillakankaita. Kutomon yhteyteen tulisi väripaino, jonka avulla kankaita voitaisiin valmistaa moneen eri tarkoitukseen.

Turun maistraatti, kaupungin vanhimmat ja kuvernööri puolsivat privilegioiden myöntämistä Barkerille. Kaikkien mielestä oli hyvä, että maahan perustettiin tehtaita valmistamaan tuotteita, joita tähän asti oli tuotu ulko-

mailta. Lisäksi yrityksen toivottiin tarjoavan kaupungin köyhälle väestönosalle työtä, jota se kipeästi kaipasi.

John Barker oli oleskellut Suomessa passilla yli seitsemän vuotta. Ulkomaalainen ei voinut perustaa tehdasta Suomeen, joten Barkerin oli annettava Suomen kansalaisuutta ennen kuin tehtaan rakentaminen saattoi alkaa. Tampereelta poistuessaan Barker oli saanut passiinsa merkinnän, jonka mukaan häntä vastaan ei ollut muistuttamista ja hän oli viettänyt kaupungissa asuessaan kunniallista elämää. Barkerista tuli Suomen kansalainen 7. marraskuuta 1843. Sen jälkeen senaatti myönsi privilegit ehdolla, että tehdas valmistaisi kahden vuoden kuluessa.

Puuvillatehdas aloittaa toimintansa

Puuvillatehtaan rakennustyöt alkoivat keväällä 1844 maistraatin hyväksyttyä kaupunginarkkitehti Pehr Johan Gylichin laatimat piirustukset. Kolmikerroksinen punatiilinen tehdasrakennus sijoittui jokirantaan. Rakennuksessa oli 12 huonetta. Alimpaan kerrokseen sijoitettiin 18 karsakonetta, keskikerrokseen 20, ja ylimpään neljä kehruukonetta. Ericsson & Cowie rakensi 12-hevosvoimaisen höyrykoneen, joka antoi käyttövoiman työkoneille. Barker teki pääosan koneista itse, joihinkin hän hankki osat muualta ja kokosi ne Turussa.

Tehtaan tuotanto alkoi 9. kesäkuuta 1846. Ensi alkuun tehtaan koneiden ääressä työskenteli 13 henkilöä, yhdeksän naista

ja neljä miestä. Työntekijöiden ikä vaihteli 14 ja 29 vuoden välillä. Seuraavien viikkojen aikana työntekijöitä palkattiin lisää naisten ja nuorten pysyessä enemmistönä. Myös hyvin nuoria oli joukossa, jopa 10-vuotias. Tehtaan kielenä oli ruotsi, jota Barker osasi jonkin verran Ruotsissa viettämiensä vuosien (ja ehkä taloudenhoitajansa) ansiosta.

Tampereella ollessaan Barker oli järjestänyt Finlaysonin tehtaisiin kaasuvälön. Kesällä 1850 hän teki matkan Englantiin tutustuakseen erityisesti kaasuvälön käyttöön. Edellisenä vuonna oli tehty huomattava keksintö, jonka avulla saatiin tuotettua parempilaatuista valokaasua huokeammalla hinnalla. Suomeen palattuaan Barker rakensi Turun ensimmäisen kaasulaitoksen tehdastaan varten.

Barkerin aikana tehdasalueella sijaitsi neljä rakennusta: joen rannalla sijaitsivat varsinainen tehdasrakennus ja kaasusäiliö, Linnankadun varrella oli kaksi asuinrakennusta, isompi ja pienempi. Barker taloudenhoitajineen asui pienemmässä rakennuksessa isomman ollessa tehtaan työntekijöiden asuntolana.

Stigzelius yhtiökumppaniksi

Barkerilla itsellään oli huomattava pääoma sijoitettavaksi yritykseensä. Tukholmassa hänellä ei tosin ollut mennyt taloudellisesti hyvin, mutta Finlaysonin maksama palkka oli huippuluokkaa. Lisäksi Barker oli Tampereella ollessaan tehnyt kauppvoja omaan laskuunsa. Hänen tiedetään esimerkiksi ostaneen suuria

määriä villaa ja myyneen sen hyvällä voitolla.

Tehtaan perustamista varten Barker sai Suomen Pankilta 20 000 hopearuplan korottoman lainan ja kaksi vuotta myöhemmin uuden, 4 000 hopearuplan lainan. Barkerin saamiin privilegioihin kuului mm. 10 vuoden vapautus kaikista tulli- ynnä muista vastaavista maksuista. Kunnolla alkuun päästäkseen Barker tarvitsi kuitenkin vielä lisää pääomaa.

Barker otti yhtiökumppanikseen Korppoonkartanon varakkaan omistajan, Viipurissa apteekkarina toimineen Lars Evert Stigzeliuksen (1793–1871). Tämä sitoutui sijoittamaan yritykseen Barkerin investointeja vastaavan summan ja ottamaan toisen puolen velkavastuusta. 1. tammikuuta 1848 alkaen Stigzelius omisti puolet Barkerin tehtaasta siihen kuuluvine tontteineen, koneineen, raaka-aineineen ynnä muineen. Tehdas jäi kuitenkin Barkerin nimiin ja hän yksin edusti sitä ulospäin.

Stigzeliuksen tultua Barkerin yhtiökumppaniksi tehdasta laajennettiin, kehruukoneita hankittiin lisää, samoin uusi tehokkaampi höyrypannu. Tehtaalla oli kuitenkin edelleen taloudellisia vaikeuksia. Barker lainasi 31. joulukuuta 1851 taloudenhoitajaltaan Margareta Långilta 700 hopearuplaa. Se kertoo osaltaan Barkerin ja hänen taloudenhoitajansa luottamuksellisista väleistä ja ennen kaikkea tietysti siitä, että Margareta oli hyvissä varoissa. Myös Stigzelius lainasi henkilökohtaisista varoistaan tehtaan tarpeisiin ja hankki lisäksi lainoja muualta. Tehdas

kuitenkin myös tuotti ainakin sen verran, että pysyi pystyssä.

Krimin sodan tuomat vaikeudet

Krimin sota käytiin vuosina 1853–1856 Venäjän keisarikunnan ja Osmanien valtakunnan (nykyisen Turkin) sekä sitä tukeneen Britannian, Ranskan ja Sardinian muodostaman liittou-

Lars Evert Stigzelius (1793–1871). Kuva Finna

man välillä. Sotaa käytiin pääasiassa Krimin niemimaalla ja Balkanilla, mutta myös esimerkiksi Itämerellä (Oolannin sota).

Osmanien valtakunta julisti sodan Venäjälle loppuvuodesta 1853. Seuraavana vuonna Britannia ja Ranska asettuivat osmanien puolelle ja pian myös Suomen suuriruhtinaskunta joutui osalliseksi kyseisen päätöksen seurauksista. Jo keväällä 1854 ranskalais-englantilainen laivasto purjehti Itämerelle tehtävänänsä katkaista Venäjän satamien kauppa ja merenkulku.

Krimin sota aiheutti Barkerin tehtaalle suuria vaikeuksia, sillä raakapuuvillan suora tuonti keskeytyi, olihan juuri Englanti sen ylivoimaisesti suurin tuontimaa. Sodan aikana puuvillaa pyrittiin tuomaan pienissä erissä Ruotsista Pohjanlahden yli vihollislaivoja vältellen. Tehtaan tuotanto laski vuonna 1854 yli 20 000 naulaa ja se oli toiminnassakin vain kahdeksan kuukautta. Barker otti sodan syttymisen synnyinmaansa ja uuden kotimaansa välille hyvin raskaasti.

Kerran sota tuli aivan lähelle turkulaisia. 22. elokuuta 1854 neljä englantilaista sotalaivaa lähestyi kaupunkia. Tähän oli osattu varautua ja väylä oli suljettu rautakettingeillä ja paalutuksella Ruissalon kohdalla. Pattareita oli sijoitettu Ruissaloon, Hirvensaloon ja mantereelle. Lisäksi paikalla oli venäläisiä tykkiveineitä. Englantilaiset laivat saapuivat neljän aikaan iltapäivällä Viittakarin kohdalle, missä käytiin kolme tuntia kestänyt pienimuotoinen taistelu. Sen jälkeen englantilaiset purjehtivat pois.

Kerrotaan, että Barker kiipesi tehtaansa katolle tähyilemään näkyisikö englantilaisia sotalaivoja. Perimätieto kertoo Barkerin saaneen räsityksestä ja järkytyksestä halvauksen, jonka seurauksena hän kuoli. Tieto ei sellaisenaan voi pitää paikkaansa, sillä englantilaiset kävivät Turun edustalla jo elokuussa, mutta Barker kuoli vasta 2. joulukuuta (1854). Räsitus ja huoli tehtaan tulevaisuudesta saattoivat tietysti yhdessä vaikuttaa haitallisesti Barkerin jo muutenkin heikkoon terveyteen. Hän oli kuollessaan 63 vuoden 4 kuu-

kauden ikäinen; kuolinsyyksi on merkitty verensyöky.

Mitä jäi jäljelle

John Barkerin perunkirjoitus suoritettiin 13. joulukuuta 1854. Hänellä ei ollut sukulaisia Suomessa, eikä täällä ollut mitään tietoa hänen Englannissa mahdollisesti elossa olevista sukulaisistaan. Venäjän ja Englannin välillä vallinnut sotatila vaikeutti perintöasioiden hoitoa. Ilmeisesti Barker ei jättänyt jälkeensä testamenttia.

Krimin sodan päättänyt rauha solmittiin maaliskuussa 1856, mutta jo huhtikuussa 1855 lehdet täällä tiesivät kertoa Barkerin lähimmäksi sukulaiseksi ”erään 80-vuotiaan naishenkilön”. Pesän selvitysmiehinä toimivat kauppiaat Mikael Hellman ja Nils Johan Sundahl, joista viimeksi mainittu oli ollut Barkerin apuna liikeasioitten hoidossa alusta asti.

Perunkirjoituksessa olivat läsnä selvitysmiesten lisäksi apteekkari Stigzelius ja taloudenhoitaja Lång. Tehtaan arvoksi tontteineen ja rakennuksineen laskettiin 50 000 hopearuplaa, joista Barkerin osuus oli puolet. Tehtaan Linnankadun toisella puolella omistama tontti arvioitiin 200 hopearuplan arvoiseksi. Tehtaan lisäksi Barker omisti rahaa ja arvopapereita, muun muassa höyryveneyhtiö Runsalan ja Turun uuden höyrylaivayhtiön osakkeita. Hänen irtaimen omaisuutensa arvoksi laskettiin 477 ruplaa 27 kopeekkaa hopeaa ja koko omaisuuden arvoksi 30 242 ruplaa 70½ kopeekkaa hopeaa.

Taloudenhoitaja Margareta Elisabeth Lång esitti vaatimuksen elinikäisestä eläkkeestä, koska hän oli 21 vuotta ollut Barkerin palveluksessa. Pesästä erotettiin 8000 Smk, jonka korot maksettiin taloudenhoitajalle hänen loppuelämänsä ajan. Margareta muutti vuonna 1858 takaisin Ruotsiin.

Selvitysmiehet ja Stigzelius yhdessä anoivat Turun raastuvanoikeudelta, että pesän osuus puuvillatehtaasta myytäisiin julkisessa huutokaupassa eniten tarjoavalle. Huutokauppa pidettiin 4. huhtikuuta 1855 ja muutama halukas ostaja saapui paikalle. Lain suoman kuuden tunnin harkinta-ajan jälkeen Stigzelius kuitenkin päätti käyttää etuosto-oikeuttaan ja Barkerin osuus tehtaasta siirtyi Stigzeliuksen omistukseen.

John Barker vaikutti Turussa vain yksitoista vuotta, mutta hänen perustamallaan tehtaalla, lempinimeltä Pumpula, oli edessään menestyksekkäs taival. Ennen pitkää koko tilava tontti jokirannassa Turun lääninvankilan eli Kakolan alapuolella oli täynnä punatiilisiä tehdasrakennuksia. Parhaimmillaan Barkerilla oli työntekijöitä pitkälti toistatuhatta ja se olikin 1900-luvun alkupuolella Turun suurin työnantaja. Sekään ei vielä riittänyt, sillä vuonna 1906 perustettiin Raunistulan esikaupunkiin uusi kutomo entisen Alfän sokeritehtaan tiloihin.

Ab John Barker Oy yhdistyi vuonna 1941 Littoisten verkatehtaan kanssa, jolloin muodostuneen yhtiön nimeksi tuli Barker-Littoinen Oy. Yhtiön

toimintoja alettiin 1960-luvulla keskittää Raunistulaan, jonne valmistui uusi tehdasrakennus. Toiminta Aurajokirannassa lopui vähitellen 1960-luvun kuлуessa ja vanhat tehdasrakennukset yhtä lukuun ottamatta purettiin vuoteen 1972 mennessä. Paikalla on nykyisin Barkerin puisto.

Lähteet:

Turun ruotsalaisen seurakunnan rippikirja 1844–1855, kuolleitten luettelo 1854.

Alhonen, Pentti, Unto Salo, Sepo Suvanto & Viljo Rasila: Tampereen historia I. Vaiheet ennen 1840-lukua. Tampereen kaupunki. Kirjapaino Hermes, Tampere 1988.

Juvelius, Einar W: John Barkerin puuvillatehdas 1843–1933. Uuden Auran Osakeyhtiön kirjapaino, Turku 1933.

Nikula, Oscar: Turun kaupungin historia 1809–1856. Oy Lounaisrannikko, Turku 1972.

Sanomalehdet: Åbo Underrättelser, Åbo Tidningar.

Wikipedia: John Cockerill, Samuel Owen, Finlaysonin tehdasalue ym.

Tamsuku 40 vuotta

Tampereen seudun sukututkimusseuran 40-vuotisjuhla-seminaari pidettiin lauantaina 11.5.2019. Paikalla Kulttuuritalo Laikun Musiikkisalissa oli viitisenkymmentä jäsentä. Seminaari pidettiin Osmon päivänä toukokuussa, millä haluttiin muistaa kahta tunnettua suomalaista, joiden vaikutus sukututkimukseen on ollut merkittävä.

Osmo Durchman oli Ruovedellä syntynyt suomalainen sukututkija, joka työskenteli pankki-, kustannus- ja kirjasto-alalla. Tiina Miettinen on kirjoittanut tähän lehteen erillisen artikkelin Osmo Durchmannista.

Tamsuvun pitkäaikainen sihteeri ja Orpanan monivuotinen toimittaja Johanna Kurela palautti hauskein esimerkein mieleen juhlijan seuran menneitä tapahtumia ja sattumuksia. Heikki Nurmi oli tehnyt kattavan diaesityksen seuran 40 vuoden toiminnasta ja henkilöistä. Diasarja on Tamsuvun nettisivuilla osoitteessa tamsuku.fi edelleen selatavissa.

FT Mervi Kaarninen esitteli Jalmari Finnen monipuolista taiteellista toimintaa ja elämänsä. Adolf Jalmari Finne oli kirjailija, suomentaja, teatterijohtaja sekä suku- ja asutushistorioitsija. Monet muistavat Jalmari Finnen Kiljusten herrasväki-sarjan kirjoittajana. Sukututkijoille Jalmari Finne on tuttu työstä, jonka

tuloksena syntyi Suomen Asutuksen Yleisluettelo eli SAY. Finne kuoli vuonna 1938. Hänet on haudattu synnyinpitäjänsä Kangasalan hautausmaalle.

Päiväseminaarin jälkeen juhla-väki kokoontui illalliselle Grand Hotel Tammerin Teknillisen seuran kabinettiin.

Juhlapuheessa Suomen Sukututkimusseuran toiminnanjohtaja P. T. Kuusiluoma muisteli nuoruuttaan Tampereella ja ensimmäisiä muistikuviaan kiinnostuksesta

historiaan ja sukututkimukseen. Juhlapuheen jälkeen sellistit Vertti Viitasaari ja Pietari Kaasinen esittivät Sibeliuksen Valse Tristen, Vivaldin Largon, Beatlesin All My Lovingin ja Coldplayn Viva la Vida.

Suomen Sukuhistoriallisen yhdistyksen toiminnanjohtaja Kari-Matti Piilahti kiitti Tamsuvun jäseniä aktiivisesta osallistumisesta Tampereen seurakuntien kirkonkirjojen kuvaukseen.

Suomalaisen sukututkimuksen ansiomitali luovutettiin Marjatta Rintalalle. Marja Grundströmille luovutettiin Tampereen seudun sukututkimusseuran viiri.

Kuvat
ylhäällä FT Tiina Miettinen
alhaalla FT Mervi Kaarninen

Teksti ja kuvat
Markku Uusitalo

Kuva vasemmalla: Onnea Tampereen seudun sukututkimusseuralle

Kuva alla: Juhlaseminaarin osallistujat Kulttuuritalo Laikun musiikkisalissa

Kuva oikealla: Vilkas keskustelu jatkui illallisen jälkeen Hotelli Tammerin Teknillisen seuran kabinetissa.

Ahlströmin Ruukki ja Villa Mairea

Teollinen toiminta Noormarkunjoen Makkarakoskella alkoi 1800-luvun alussa. Toiminta laajeni ja monipuolistui, kun Antti Ahlström osti ruukin 1870-luvulla. Ahlströmin suku rakennutti reilun puolen vuosisadan ja kolmen sukupolven aikana ruukkialueelle kolme merkittävää suvun asuinrakennusta eli Isotalon, Havulinna ja Villa Mairean sekä runsaasti muita huomattavia rakennuksia, kuten Pääkonttorin, Klubin, työväenasuntoja ja virkailijahuviloita. Yhdessä nämä rakennukset muostavat varsin näyttävän ja mielenkiintoisen Ahlströmin ruukinalueen kokonaisuuden. Noormarkun ruukki on edelleen suvun omistuksessa.

Tamsuvun jäsenet tekivät toukokuussa retken Ahlströmin Noormarkun ruukkimiljööseen. Opastettujen kiertokäyntien aikana saimme ainutlaatuisen mahdollisuuden tutustua ruukin toimintaan, historiaan, rakennuksiin, omistajiin ja nykypäivään.

Alvar ja Aino Aalto suunnittelivat 1939 Noormarkun ruukin alueelle valmistuneen Villa Mairean

kodiksi ystävilleen Maire ja Harry Gullichsenille. Harry toimi tuolloin A.Ahlström Oy:n pääjohtajana ja Maire oli taiteen tukija ja keräilijä, jonka ulkomainen taidekokoelma on esillä Villa Maireassa.

1980 perustetun Mairea-säätiön tarkoituksena on säilyttää Villa Mairean kulttuuriarvoja ja perintöä. Kiertokäynnin aikana saimme tutustua edelleen suvun kotina toimivan rakennuksen tiloihin. Kävimme olohuoneessa, musiikkihuoneessa, kukka-huoneessa, kirjastossa ja ruokasalissa. 80 vuotta vanha Alvar Aallon suunnittelema ja Aino Aallon sisustama rakennus on edelleen toimiva ja tyylikäs kokonaisuus taideaarteineen.

Teksti: Markku Uusitalo

Kuva: Villa Mairea, lähde Wikipedia

Pomarkun uusi ja vanha kirkko

Pomarkun kirkko rakennettiin vuosina 1914–1921 Ilmari Launiksen tekemien suunnitelmien pohjalta. Kirkko edustaa tyyliään myöhäistä kansallisromantiikkaa ja on alttarifreskoa ja runsaita koristemaalauksia myöten yhtenäinen kokonaisuus.

Kirkon rakennusmateriaalina on harmaa graniitti. Kirkko on pohjaratkaisultaan perinteinen suorakaiteen muotoinen pitkäkirkko, jonka sivuilta ulkonee kaksi vastakkaista, runkokuonetta matalampaa eteiskylkiäistä. Lisäksi kuoripäädyssä on erillisenä ulokkeena matala sakaristo. Sakaristoa vastapäisen päädyn harjalla on pieni huippuun päätyvä kellotorni. Kellotornin puoleisen seinän päätykolmiossa on keskiaikaista tyyliä imitoivaa komerokoristelua. Kirkon kolmilaivaisen kirkkosalin katossa on betoniholvaus. Tavanomaisista ratkaisuista poiketen kirkon saarnastuoli on sijoitettu alttarin yläpuolelle.

Kirkon alttarifresko kuvaa Jeesuksen kuolinhetkeä ristillä ja sitä ympäröivät pelastushistoriaan liittyvät symboliset kuvat. Kuolemasta muistuttaa freskoissa viikatemies, mutta alkuperäiseen freskoon kuulunut viinaa keittävän paholaisen kuva on piispan määräyksen vuoksi myöhemmin maalattu peittoon. Kirkon pneumaattiset urut ovat Kangasalan urkutehtaan vuonna 1921 rakentamat ja 14-äänikertaiset.

Seuran kevätretken aikana tutustuttiin myös Pomarkun vanhaan kirkkoon. Pomarkun vanha kirkko valmistui 1802 talonpoikien suunnittelemana ja rakentamana. Kirkon rakennusvaiheet olivat värikkäät. Kesäkuussa 1800 kokoontuivat seudun talolliset neuvottelemaan ja päättämään oman kirkon rakentamisesta. Asiasta lähetettiin anomus Ruotsin kuninkaalle. Kirkkoa ryhdyttiin kuitenkin heti rakentamaan ennen kuninkaan vastausta. Aloitettu rakennustyö joutui purkupäätöksen alaiseksi. Kerrotaan pomarkkulaisten rukoilleen kirkon lattialla ja päättäneen vaikka antaa henkensä ennemmin kuin luopua kirkon rakentamisesta. Niinpä rakennettu kirkko säilyi ja vihittiin virallisesti käyttöön lokakuussa 1803. Rakenteeltaan kirkko on harvinainen, koska alttari on toisella sivuseinällä pohjoispuolella ja torni sitä vastapäätä toisella sivuseinällä. Evankelistojen kuvilla koristeltu saarnastuoli sijaitsee alttarin yläpuolella. Kirkossa ei ole lainkaan alttaritaulua, mutta peräseinällä on suuri puinen krusifiksi. Kirkko on niin sanottu autiokirkko ja nykyisin käytössä vain kesäisin.

Yllä: Pomarkun vanhan kirkon saarnastuoli ja seurakunnan kappalainen Hannu Anttoora.

Vasemmalla ylhäällä: Pomarkun uusi kirkko

Yläkuva Wikipedia ja alakuva Markku Uusitalo

Syysretki

lauantaina 28.9.2019

Lähde seuran matkalle Keski-Suomeen. Retkeen sisältyy kaksi kantatila, kaksi hyvin erilaista kirkkoa ja lounas kattojen yläpuolella.

Lähtö lauantaina 28.9.2019 klo 8.00 Tampereen Vanhalta kirkolta. Paluu klo 18–19.

Retkikohteina:

- * Jämsän Witikkalan kartano on vanha kantatila, joka mainitaan jo 1500-luvun maakirjoissa. Kuulemme kartanon historiasta ja juomme kahvit.
- * Petäjävedellä Vanha kirkko, joka on yksi Suomen seitsemästä UNESCO:n maailmanperintökohteesta.
- * Jyväskylässä ruokailemme Vesilinnassa eli vesitornin ravintolassa.
- * Muuramessa tutustumme Alvar Aallon suunnittelemaan kirkkoon (v.1929).
- * Längelmäellä vierailemme Tunkelon Isotalossa, joka on vanha kantatila. Kuulemme talon historiasta ja juomme kahvit.

Retken hinta on seuran jäseneltä 65 euroa ja ei-jäseneltä 75 euroa. Hintaan sisältyvät bussimatkat, opastukset, lounas ja kahdet kahvit. Seuran retket on tarkoitettu seuran jäsenille ja heidän seurassaan matkustaville.

Ilmoittautuminen sivun www.tamsuku.fi/retkelle.html kautta.

Ilmoittautuessa kerro: Retkelle tulijoiden nimi/nimet, osoite, puhelinnumero ja sähköpostiosoite, ruokarajoitteet, oletko sinä ja mahdollinen seuralaisesi Tampereen seudun sukututkimusseuran jäseniä? Jos et ole seuran jäsen, ilmoita lisätiedoissa kenen seurassa matkustat. Lähetetäänkö lasku sähköpostitse (suositeltava tapa) vai postitse. Retkivastaava lähettää viikon sisällä ilmoittautumisesta tiedon ilmoittautumisen perilletulosta. Jos tätä viestiä ei kuulu, ota sähköpostilla yhteyttä osoitteeseen tuija.soini@tamsuku.fi.

Ilmoittautuminen retkelle on sitova, pakollisen esteen sattuessa ilmoittautuminen on heti peruttava sähköpostilla osoitteeseen tuija.soini@tamsuku.fi tai tekstiviestillä 050 534 3882. Seuran hallitus on päättänyt, että retki-ilmoittautumisen voi perua vapaasti kaksi viikkoa ennen lähtöä. Jos retken peruu tämän jälkeen tai ei ilmoita poisjäämisestään, seura perii ilmoittautuneelta puolet retken hinnasta.

Jokainen retkelle lähtevä vastaa itsestään ja omasta terveydestään. Selvitä matkavakuutuksesi tarve. Seura ei vakuuta retkelle osallistujia. Katso lisää retkien järjestämisestä ja seuran vastuusta osoitteessa www.tamsuku.fi/retket.

Kuvat Wikipedia:
Vasemmalla Petäjäveden kirkko
Ylhäällä Tunkelon Isotalo

Syksyn 2019 esitelmät

Tampereen seudun sukututkimusseuran kaikille avoimet kokoontumiset ovat Kulttuuritalo Laikussa osoitteessa Keskustori 4, Tampere. Seuran kirjasto on kokoontumisiltoina avoinna Laikun 3. kerroksen Mäkelän kabinetissa klo 16–18. Esitelmät pidetään Laikun 2. kerroksen luentosalissa klo 18–20. Luentosali on varattu jo klo 17 alkaen tapaamisia ja vapaamuotoista keskustelua varten. Laikun pohjoispuolen oven hissillä pääsee suoraan toiseen ja kolmanteen kerrokseen.

Esitelmäpäivät ja lehden painoon mennessä käytävissä olleet tiedot. Katso tarkemmat ja jatkuvasti täydentyvät tiedot Tamsuvun netistä osoitteessa www.tamsuku.fi.

Tiistai 17.9. Klo 18 Luentosali 2 . kerros

Jorma Lappalainen: Grand Hotel Tammer. Luvassa historiaa ja tarinoita Tampereen kuuluisimmasta hotellista.

Tiistai 24.9. Klo 18 Luentosali 2 . kerros

”Kysy sukututkimuksesta” -ilta. Vapaamuotoista keskustelua suvuista ja sukututkimuksesta. Tuo kaverit ja vaikka naapuritkin tutustumaan mukavaan harrastukseen. Voit lähettää kysymyksiä myös etukäteen osoitteella seura@tamsuku.fi

Tiistai 15.10 klo 18 Luentosali 2 . kerros

Ulla Moilanen: Siitepölyistä muinais-DNA:han. Uusia tutkimuksia Valkeakosken Toppolanmäen rautakautisessa kalmistossa.

Tiistai 29.10. Klo 18 Luentosali 2 . kerros

Tiina Miettinen & Markku Uusitalo: Ylöjärven Runsaan kartano ja sen asukkaat. Elämänmenoja ja ihmiskohtaloita Lempiäniemessä 1400-luvulta 2000-luvulle.

Tiistai 12.11. Klo 18 Luentosali 2 . kerros

Urpo Vuorenoja: Vanhat kirkot. Mitä Suomen ja Sastamalan vanhat kirkot kertovat ikivanhasta historiasta.

Tiistai 26.11. Klo 18 Luentosali 2 . kerros

Raija Kannisto Hyvästi Viipuri – talvisotaa pakoon 1939. Talvisodan alkamisesta tulee kulu-neeksi tänä vuonna 80 vuotta. Se merkitsi suuria muutoksia monen ihmisen ja kokonaisten sukujen vaiheissa.

Kuka oli Juha Ilkka?

Juha Ilkka oli 1600-luvulla eläneen nuijapäällikkö Jaakko Ilkan pojanpoika. Juha Ilkka toimi sotilaana, talollisena, kirkonrakentajana ja yhteiskunnallisena vaikuttajana. Tämä ja monia muita mielenkiintoisia asioita selviää kaksikymmentä vuotta sitten syksyllä 1989 julkaistusta Orpana-lehdestä.

Käy lukemassa vanhoja Orpana-lehtiä Tamsuvun nettisivuilta. Seuran jäsenlehdet vuodesta 1981 aina vuoteen 2010 ovat vapaasti luettavissa osoitteessa <http://www.tamsuku.fi/orpanatsisallys.html>

Orpana 2/2019

Sisällysluettelo

- 2** Tamsuvun yhteystiedot
- 3** Puheenjohtajan palsta
- 4** Von Qvantenit Suomen sodassa 1808
- 14** Blomin pojat ja Pennasen tytöt
- 20** Mr Barker ja hänen puuvillatehtaansa
- 26** Tamsuku 40 vuotta
- 28** Villa Mairea
- 29** Pomarkun uusi ja vanha kirkko
- 30** Syysretki Keski-Suomeen 28.9.
- 31** Syksyn 2019 tapahtumat
- 32** Sisällysluettelo

Ratsumestari Jost von Qvanten aateloitiin vuonna 1650, sivu 4.

Finlaysonin Barkerin talo, sivu 20.